Влада — Радам!

ГОЛОС УКРАЇНИ

Газета Верховної Ради України ◆ № 187 ◆ Четвер, 26 вересня 1991 року ◆ Ціна 10 коп.

ЦЕЙ БАЗАР У НАС РИНКОМ ЗВЕТЬСЯ

Не просто ринком, а ще й колгоспним. А керує ним держава. І жерує бездарно.

Бессарабський ринок у Києві побудували у дореволюційні часи. Тут були найсучасніші холодильні установки, механізація. Сьогодні чималий шмат корисної площі відгородило управління ринками. І відгородилося від усяких проблем.

Філологам спільну мову шукати важко. Арифметика—і в Африці арифметика. Достатньо пальців на двох руках для придуманої арабами десятинної системи. Вас влаштовує. Не влаштовує. Можу скинути. Не хочете? Ваші проблеми...

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

(Закінчення на 9-й стор.).

10

Кожен має власну точку зору з питання: бути чи не бути національній українській армії? Проте не поспішайте відповідати «так» чи «ні» — проблема має більше аспектів, аніж пересічний читач передбачає. То нехай висловляться фахівці. На 10-й сторінці читайте 16 точок зору.

ГЛАВА делегації України на 46-й сесії Генеральної Асамблеї ООН, міністр закордонних справ А. Зленко зустрівся з міністром закордонних справ Нідерландів Хансом Ван Ден Бруком, який також є головою Ради міністрів Європейського співтовариства. У ході бесіди він ознайомив голландського колегу з процесами утвердження державної незалежності України, що набули в Україні незворотнього характеру. Український і голландський міністри обговорили питання можливих шляхів і форм співробітництва між Україною та ЄС.

РЕГІОНАЛЬНУ спілку офіцерів України створено у Львові. Тут відбулась установча конференція, на яку було запрошено офіцерів і прикордонників — усіх, кого хвилює майбутнє республіки та її армії.

У ДУШАНБЕ неспокійно. Незважаючи на введення надзвичайного стану, на головній площі йде мітинг опозиції. Його основні вимоги: розпуск парламенту, відставка новообраного Голови Верховної Ради республіки Р. Набієва і поновлення на посаді К. Аслонова.

ДЛЯ підвищення матеріальної заінтересованості господарств у вирощуванні крупнонасінного соняшнику Кабінет міністрів України своїм розпорядженням затвердив починаючи з урожаю 1991 року закупівельну ціну на нього в розмірі 1000 крб. за тонну. Держхлібопродукт України за погодженням з Держхарчопромом України має подати на затвердження Мінекономіки України проект розрахункових і оптових цін на крупнонасінний соняшник.

Передплата-92

ВСТИГАЙТЕ!

Як повідомив перший заступник голови товариства «Україна» Станіслав Лазебник, священик із штату Парана, що в Бразилії, пан Василь Зінько передплачує «Голос України». Пан Василь — редактор газети «Праця» міста Пруденталь, у якому живуть 90 відсотків українців. Крім того, пан Василь опікується виданням читанок та букварів українською мовою у своєму місті.

Отже, «Голос України» передплачують навіть у Бразилії. Поспішайте, бо діаспора може вас випередити.

ф. СП-1

Міністерство зв'язку СРСР
«Союздрук»

АБОНЕМЕНТ на газету / журнал 60955 (індекс видання)

«ГОЛОС УКРАЇНИ» (назва видання) Кількість комплектів

на 1992 рік за місяцями:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

Куди (поштовий індекс)

Кому (код передплатника)

ДОСТАВОЧНА КАРТКА 60955 (індекс видання)

ПВ | місце | літер

На газету / журнал «ГОЛОС УКРАЇНИ» (назва видання)

Вартість	передплати	крб. коп.	Кількість комплектів
	переадресування	крб. коп.	

на 1992 рік за місяцями:

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12

поштовий індекс | місто / село / обл. / р-н / вул.

(код вулиці)

будинок | корп. | кв. | прізвище

(код передплатника)

ГОЛОС України

Засновник — Верховна Рада

АДРЕСА РЕДАКЦІЇ:
252047
Київ, вул. Нестерова, 4

ТЕЛЕФОНИ РЕДАКЦІЇ ГАЗЕТИ:
Приймальня — 446-92-11
Відповідальний секретар — 446-72-63
Завідуючий корсіткою 441-84-42, 224-72-54 (телефакс).

ВІДДІЛИ:
парламентський — 441-84-52, 441-85-64,
листів — 441-82-05, 441-29-61,
економіки — 441-88-07,
аграрний — 441-86-18,
міжнародний — 446-91-20,
охорони здоров'я — 441-88-06,
соціальних питань — 441-88-05,
екології — 441-88-59,
культури — 441-86-44,
спорту — 441-88-08,
інформаційний — 446-61-13, 441-86-20,
історії України — 441-88-62,
військових питань — 441-88-52,
реклами — 441-89-44,
бухгалтерія — 441-84-00.

З КАНАДИ ДО США

ОТТАВА. (Кор. ТАРС Валентин Василець). Голова Верховної Ради України Л. М. Кравчук 24 вересня завершив триденний візит у Канаду, висловивши задоволення його підсумками. Український керівник вважає, що досягнуто обидві головні цілі, які він ставив перед собою: ознайомити канадських лідерів і громадськість країни з ситуацією в республіці, з її перспективами як незалежної держави, а також дати поштовх розширенню зв'язків республіки з Канадою. На зустрічах з прем'єр-міністром Брайаном Малруні, міністром фінансів Доном Мазанковскі та іншими офіційними особами було викладено конкретні пропозиції про канадську участь в розвитку українського агробізнесу, транспорту, харчової промисловості, у здійсненні воєнної конверсії.

Л. М. Кравчук використав поїздку для встановлення широких особистих контактів з провідними представниками української громади, яка налічує тут більш як мільйон чоловік. Грунтовні розмови відбулися в Оттаві і Торонто. Українське лобі користується тут відчутним впливом і в діловому, і в політичному світі.

Канадці проявили велику заінтересованість у співробітництві. Цікавились подіями, що відбуваються на Україні. Цікавим було, зокрема, спілкування з колишнім жителем Буковини В. Ониськівим, який проживає у Канаді вже більше п'ятдесяти років. На честь зустрічі з українською делегацією він подарував Україні 100 акрів своєї землі. Вона буде використана для розміщення там дипломатичних місій. (Остаточно це вирішиться пізніше).

На закінчення зустрічі В. Ониськіву було вручено грамоту. Нею засвідчено: «Ця грамота видана Володимиру Онниськіву 23 вересня 1991 року в Оттаві й засвідчує, що він є почесним громадянином України. Просимо всіх своїх співвітчизників допомагати йому, полегшувати його життя в Україні».

Останній день візиту пройшов у Торонто — адміністративному центрі Онтаріо, одній з найбільших канадських провінцій. Голова Верховної Ради мав розмови з прем'єром провінційного уряду Бобом Реєм, міністром промисловості, торгівлі і техніки Едом Філіпом. Відбулась також зустріч з представниками ділових кіл. Гість знову підкреслив заінтересованість України в розширенні зв'язків з Канадою.

* * *

ВАШИНГТОН, 25 вересня. (Кор. ТАРС Володимир Матяш). Пізно увечері у вівторок на авіабазу Ендрюс поблизу Вашингтона спеціальним рейсом прибув Голова Верховної Ради України Л. М. Кравчук. У ході візиту відбудеться його зустріч у Білому домі з президентом США Джорджем Бушем. В ході розмови сторони продовжать обмін думками з питань міжнародного співробітництва і налагодженні прямих українсько - американських відносин, розпочатий 1 серпня нинішнього року під час короткого візиту президента Дж. Буша в Київ.

У програмі дводенного перебування Л. М. Кравчука у Вашингтоні — зустрічі з керівництвом обох палат конгресу Сполучених Штатів. Намічено також зустріч в «Херітідж фаундейшн» («Фонд спадщини»), який вважається визнаним «мозковим центром» правлячої Республіканської партії США, виступ у Національному клубі преси, відвідання штабквартири Всесвітнього банку, а також інтерв'ю американській телекомпанії Сі-ен-ен.

Л. М. Кравчук відвідає потім Бостон і Чикаго, де зустрінеться з представниками місцевих властей і численної української громади в США. На 30 вересня заплановано виступ Голови Верховної Ради України на пленарному засіданні 46-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН, яка проходить у Нью-Йорку. Він також зустрінеться з генеральним секретарем ООН Хав'єром Пересом де Куельяром.

* * *

Учора президент США Дж. Буш зустрівся в Білому домі з Головою Верховної Ради України Л. Кравчуком. Як заявив представник державного департаменту США, розмова лідерів двох країн тривала близько години.

Перед переговорами з американським президентом Л. Кравчук зустрівся з головою комітету з іноземних справ палати представників Фарсоном і спікером цієї палати Фулі. У програмі візиту також зустріч з лідером сенатської більшості демократом Мітчелом і лідером меншості — республіканцем Доулом.

Інформація «Голосу України».

ПОВІДОМЛЕННЯ МІНІСТЕРСТВА СТАТИСТИКИ УКРАЇНИ ПРО ІНДЕКС СПОЖИВЧИХ ЦІН ЗА СЕРПЕНЬ 1991 Р.

На виконання розпорядження Кабінету міністрів України від 31 серпня 1991 року Мінстат України обчислив індекс зміни споживчих цін фіксованого набору товарів та послуг, що входять до складу мінімального споживчого бюджету. Його величина за серпень 1991 року становить 104 проценти. Це означає, що після 2 квітня поточного року ціни підвищились на 4 проценти. За вказаний період мало місце зниження вартості продовольчих товарів за рахунок скасування 5% податку від суми покупки, зниження цін на варені ковбаси другого та третього сорту, субпродукти, деякі молочні, кондитерські та інші вироби.

Значне підвищення цін відбулося на послуги санаторно-курортного лікування та відпочинку, електротовари, меблі, посуд.

СПІВРОБІТНИЦТВУ ВІДСТАНІ НЕ ЗАШКОДЯТЬ

Учора Перший заступник Голови Верховної Ради України І. Плющ прийняв Надзвичайного і Повноважного посла Австралії в СРСР Кевена Хоука.

І. Плющ ознайомив шановного гостя з політичною та економічною ситуацією на Україні. Він підкреслив, що Україна зробила якісно новий стрибок у своєму розвитку з прийняттям Акта про незалежність, і пан Хоук є першим дипломатичним представником Австралії, який відвідав відновлену державу. Наша незалежність, продовжив І. Плющ, підтримується народом України, проте центральні засоби масової інформації чомусь продовжують свою стару політику — весь час односторонньо тлумачать про новий Союз. Він висловив упевненість, що народ України робитиме все для того, аби використати Акт про незалежність і збудувати суверенну Україну, а потім вступати до різних союзів. І. Плющ висловив подяку австралійському народові, який одним з перших відгукнувся на чорнобильське лихо, продовжуючи і сьогодні подавати нам допомогу в ліквідації його наслідків. Щодо питання відшкодування союзних зовнішньоекономічних боргів, яке сьогодні цікавить увесь світ, він повідомив, що керівництво України згодне повернути 15 відсотків від загального боргу, який за останніми повідомленнями становить 77 мільярдів доларів США. Цю частку було встановлено вчені України на 16 липня цього року, а всі борги, які братиме Союз після цього терміну, нас не стосуватимуться, зазначив І. Плющ. Адже Україна переходить на безпосередні міжнародні відносини.

Відносно ядерних арсеналів, що розміщені на нашій території, І. Плющ підтвердив точку зору уряду України щодо колективної безпеки в рамках колишнього Союзу і на майбутнє — в створенні без'ядерної зони на нашій території.

Потім слово взяв посол Австралії в СРСР пан Хоук. Він зазначив, що українська спільнота Австралії дуже цікавиться і всіляко підтримує нинішню політику України. Уряд Австралії, продовжив пан Хоук, співробітничатиме з нашою державою на засадах прямих взаємозв'язків, але висловлює значну осторогу щодо ядерних потенціалів на Україні, невміле користування якими може призвести до катастрофи, подібної чорнобильській. Пан Хоук висловив загальну згоду із поглядами нашого керівництва на вирішення політичних та економічних проблем в країні.

Щодо встановлення дипломатичного представництва на території України, посол Австралії повідомив, що це питання ще не розглядалося урядом його країни, але в майбутньому можливе налагодження і такої форми відносин.

На завершення зустрічі І. Плющ і К. Хоук обмінялися побажаннями про встановлення багатосторонніх відносин між Україною та Австралією, які в перспективі приноситимуть взаємну вигоду для обох країн.

Артем ПРОХОРЕНКО.

У Центральній виборчій комісії по виборах Президента України

23 вересня 1991 року відбувся черговий розгляд Центральною виборчою комісією по виборах Президента України протоколів зборів і конференцій трудових колективів про висунення претендентів на кандидата у Президенти та заяв, що надійшли до комісії від громадян, які самі висунули себе претендентами.

Центральна виборча комісія прийняла рішення видати посвідчення на право отримання підписних листів і бланків листів:

ГЕРЦУ І. І. — голові правління асоціації «Закарпатліс», жителю міста Ужгорода, висунутому конференцією трудових колективів і організацій асоціації «Закарпатліс».

ГІЛЮ А. Я. — голові Українського державного союзу об'єднань, підприємств і організацій побутового обслуговування населення (Укрсоюзсервіс), жителю міста Києва, висунутому конференцією трудового колективу Харківського заводу «Ремпобуттехніка».

КОЦЮБІ О. П. — голові Комісії Верховної Ради України в питаннях законодавства і законності, жителю міста Києва, висунутому загальними зборами колгоспу «Авангард» Тиврівського району Вінницької області.

ЧАБАНОВУ А. І. — генеральному директору Черкаського науково-виробничого об'єднання «Ротор», жителю міста Черкаси, висунутому конференцією трудового колективу цього об'єднання;

а також громадянам, які самі висунули свої кандидатури:

АНДРУХІВУ Є. І. — робітникові військової частини, жителю міста Стрия Львівської області.

КЕММЕЛЮ В. В. — непрацюючому, жителю міста Харкова.

КРИВОШЕЄВУ М. А. — пенсіонерові, жителю міста Чернігова.

ПЕРЖИНСЬКОМУ В. А. — електрикові Дніпропетровського заводу важких пресів, жителю міста Синельникове Дніпропетровської області.

Станом на 24 вересня політичні партії, громадські об'єднання та рухи, а також трудові колективи вже висунули вісімнадцять претендентів на кандидата в Президенти України. Тридцять вісім осіб самі висунули свої кандидатури у претенденти.

СЛАВА СНБУ?

В невеличкому залі колишнього республіканського КДБ відбулася прес-конференція із славної нагоди ліквідації КДБ України і організації натомість Служби національної безпеки України (СНБУ).

Було вже, було, скаже посвячений хоч трохи в нашу історію читач — ЧК, ГПУ, НКВС, МДБ, КДБ, а тепер — СНБУ?

І заперечити йому, зневіреному, дуже важко... Хоч з найвищого дерева України кричи, що Служба безпеки не буде каральним органом, що вона є службою республіканською, а не союзною, що це взагалі якісно нове, департизоване відомство, яке відмежовується від незаконних методів діяльності.

Отож якщо двоє з тих, хто відповідав на запитання журналістів — народний депутат України Ю. Костенко та його колега, голова постійної Комісії з питань внутрішньої і зовнішньої безпеки В. Дурдинець, почували себе хоч зовні спокійно, то третьому — тимчасово виконуючому обов'язки голови КД.., даруйте, СНБУ генералу М. Голушку (тому самому)... словом, довелося вислухати всяке.

Якщо виходити з того, що КДБ, як і будь-яка негативно чи позитивно заряджена енергія, безслідно не зникає, то в яку нову якість він тепер переходить? Як стало відомо, СНБУ складатиметься з таких основних підрозділів: головних управлінь розвідки і контррозвідки, управлінь військової контррозвідки, боротьби з корупцією, а також аналітичного управління, адмінгосподарського, фінансового, слідчого підрозділу, а в областях, містах і районах, на базі раніше існуючих — філії, чисельність працівників в яких буде зменшена вдвоє.

Підрозділи, що забезпечують урядовий і тому подібний зв'язок, передано в розпорядження Верховної Ради, а колишнє відоме охоронне управління — «дев'ятка» — до підрозділу по охороні Верховної Ради, уряду, Національного банку.

«А як же ми! А куди ж нас?!» — чуєте, зашепотіло знизу, зверху, з боків. І цих добровільних друзів «Контори Глибокого Буріння» — інформаторів, доносщиків, а якщо простіше, «сексотів», якось треба зрозуміти: а раптом «контора» згарячу відкриє архіви з прізвищами-псевдонімами...

Обійдеться. Принаймні той же генерал М. Голушко вважає, що жодна розвідувальна служба світу не покладається тільки на технічні засоби одержання інформації, тим паче цього не може собі дозволити українська, в якої, скажемо по секрету, немає не тільки свого розвідувального супутника... Отож головною зброєю наших СНБУістів будуть їхній професіоналізм і опора на вас, любі, хто оточує нас звідусіль. Тому й розробляються нові принципи роботи з агентурним апаратом, які, правда, передбачають відхід від системи доносительства...

Скільки серед нас того агентурного апарату, то, певне, таємниця ще більша, аніж відомості про кількісний склад власне штатних працівників українського екс-КДБ. Генерал Голушко нехай сенсаційно, але назвав цифру особового складу КДБ — 20 тисяч чоловік. Рівно стільки чекістів, виходить, стояло на захисті партапарату і його близнюка — держапарату.

Сказав М. Голушко й про те, в яку копійку обходилися нам чекісти. Торік, скажімо, на це пішло 130 мільйонів карбованців, хоч, правда, близько 40 відсотків з них вкладено в технічні служби (урядовий зв'язок, наприклад, тощо). Звісно, наївно буде сподіватися, що на утримання нової СНБУ піде менше грошей.

КДБ-СНБУ... ні, наче не співзвучно. Цієї співзвучності, звичайно, в широкому розумінні, бояться і реформатори служби безпеки України. А як на мене, вже на першому етапі парламентарії дали підставу для деяких старих асоціацій, призначивши М. Голушка тимчасово виконуючим обов'язки голови СНБУ. В нові міхи старе вино?

Найочевидніше те, що тут зіграв роль високий професіоналізм генерала. Хоча з'являються й інші версії, мовляв, цього поста для Голушка домігся партапарат, аби не образити генерала, який має на багатьох компромат.

Хоча, Бога ради, я, як, певне, і більшість моїх колег, не маю особливих претензій до особи цього чекіста, надто після того, як прямо на прес-конференції з'ясувалися його давні прогресивні погляди на вилюднення своєї «фірми» (чого варта лише одна його пропозиція реабілітувати осіб, засуджених за політичні погляди). Тим паче, не можу мати до цієї людини нічого особистого після того, як М. Голушко заявив, що на жодного з журналістів, присутніх на прес-конференції, він досьє не має.

На думку того ж народного депутата України Юрія Костенка, який представляв на прес-конференції парламентську опозицію, головою СНБУ має бути людина цивільна, не «заїжджена» старими догмами і традиціями (приклад з історії підказав М. Голушко. Д. Буш зайняв крісло директора ЦРУ після роботи в парламенті). Інші вважають, що це має бути насамперед професіонал.

Сам же колишній шеф колишнього КДБ заявив, що він не претендент на керівництво новою службою, бо дотримується думки, що очолити її має нова людина.

Заразом він не висловив великого занепокоєння із приводу безробіття працівників його «фірми», якого слід чекати після її повної ліквідації. З органів, вважає, підуть тільки ті, хто не хотів по-справжньому працювати, та пенсіонери.

Анатолій БЕНЬ.

Життя Рад

ПРОДАЙТЕ ЖИТЛО! ПОДРОБИЦІ З'ЯСОВУЮТЬСЯ...

Проблемі роздержавлення житла присвячено вже чимало досліджень. Існують проекти Київської, Московської, Харківської, Львівської міських Рад.

При всіх відмінностях одна спільна вада існує в усіх розробках — відсутність концептуальної проробки питання. Без цього весь комплекс запропонованих заходів страждає логічною недовершеністю.

Основну формулу соціалізму щодо квартирного питання можна визначити так: квартира надається державою безплатно відповідно до кількості членів сім'ї за рахунок соціальних фондів і утримується теж в основному за рахунок держави. Не варто розшифровувати ряд суперечностей, закладених у цій формулі — це і розмитість поняття власності на квартиру, і відсутність пояснення в її рамках феномену індивідуального та кооперативного житла, і живильний грунт для корупції та протекціонізму, і її невідповідність ринковим відносинам. Не схильний до сантиментів Кабінет міністрів України висловився найбільш прагматично — нема грошей на будівництво й утримання житла...

Тому доцільно розглянути іншу формулу: держава гарантує кожному громадянинові чітко визначену норму житлової площі, яка надається безплатно. Житло понад цю норму підлягає купівлі. При цьому громадянин одержує право власності на квартиру. Норма визначається середньою вартістю квадратного метра, помноженою на кількість метрів соціальної площі, встановленої державою в особі місцевих Рад.

Але й ця формула є небезгрішною і стане в майбутньому предметом суперечок між партіями соціал-демократичного та ліберального спрямування. Адже компенсація частини вартості може розцінюватися як право власності держави на свою долю квартири. Але на перехідному етапі суспільство з до неможливості здеформованою соціальною психологією сприйме цю формулу краще, ніж гасло: сподіватись на допомогу держави не варто, слід покладатися лише на власні сили.

Які основні умови успішного здійснення реформи?

По-перше, вона має бути підтримана переважною більшістю населення, щоб стати доконаним фактом і позбавити можливих її противників підстав для звинувачення уряду у волюнтаризмі і запобігти спробам її перегляду в разі зміни політичної кон'юнктури.

По-друге, вона має зняти суперечність між різними типами житла, пов'язану з тим, що жителі кооперативних та індивідуальних будинків фактично вдвічі виплачують своє житло: безпосередньо і за рахунок відрахувань із зарплати на майбутню безплатну державну квартиру.

І нарешті, держава має зазнати якомога менших збитків внаслідок проведення реформ.

Позитивні моменти переходу квартири в особисту власність повинні переважати неминучі труднощі, пов'язані з викупом і утриманням житла.

Необхідні, мабуть, дуже плавний перехід до реформи і надання людям права вибору. Користуючись термінологією точних наук, треба «зшити» початкові умови входу і виходу з реформи.

У чому ж полягають суть реформ та її основні етапи?

Насамперед необхідно визначитись у питанні власності. Всі державні квартири повинні відійти до муніципальної власності або до власності організацій. Право власності на кооперативну квартиру теж має бути чітко обумовлене. Все це поле діяльності Верховної Ради.

Проведення інвентаризації житла — це визначення вартості квартири залежно від місцерозташування будинку, залишкової балансової вартості, комунальних послуг, екологічних особливостей, поверху, рівня інфляції тощо. Це під силу місцевим Радам.

Нарешті, необхідно встановити нову квартирну плату. Вона має складатися з двох частин: однакових для всіх типів житла обов'язкових платежів та орендної плати, яка вноситься власникові квартири. Безперечно, плата за комунальні послуги, відрахування в страховий фонд, місцеві збори повинні відповідати реальним затратам. Незважаючи на привабливість встановлення диференційованої плати за оренду залежно від співвідношення загальної площі і кількості квартиронаймачів, цього не варто робити. Доцільніше регулювати соціальну допомогу системою пільг як централізовано, так і через різні фонди. І останнє, при нарахуванні орендної плати слід брати до уваги всю площу, а не тільки житлову. Встановлення квартирної плати, різної для різних типів житла, зумовить економічну зацікавленість людей у купівлі квартир.

Як соціальну допомогу слід розглядати встановлення державою компенсації частини площі, що надається кожному громадянинові України при викупі квартири, будівництві індивідуального чи кооперативного житла. Це супроводжується випуском облігацій, сертифікатів чи інших фінансових державних зобов'язань кредитами з погашенням за рахунок коштів від продажу житла.

Доцільним кроком буде узгодження між профспілками та адміністрацією підприємства розмірів та джерел компенсації частини вартості житла залежно від стажу роботи. Це відповідатиме тому розумінню соціальної справедливості, яке визначається тезою: завод безплатно повинен дати квартиру за те, що робітник працює на ньому все життя. Як результат — законодавчо буде встановлено мінімальні розміри соціальних фондів підприємств з виплатою вилучених коштів безпосередньо працівникам.

Необхідно закласти подібний механізм і щодо працівників невиробничої сфери.

Якщо законодавець дійсно ставить за мету проведення широкомасштабного роздержавлення всіх сфер громадського життя, то житлове питання, як одне з найважливіших, є найбільш привабливим для початку. Тут можна одержати чималі політичні дивіденди, апробувати деякі методи майбутнього роздержавлення сфери послуг, виробництва, торгівлі. Але досить сумнівно, що буде взято за основу саме цю концепцію. Адже її впровадження вимагатиме чіткої взаємодії Рад усіх рівнів, широкої підтримки населення, продуманості всіх кроків. У нас таке — рідкість, звикли до півзаходів.

Юрій ГАНУЩАК,
депутат Хмельницької міської Ради.
Хмельницький.

Телеграфним рядком з Хмельницького

ХРАМ ДОПОМОГИ

Храмом амбулаторно-поліклінічної допомоги населенню назвали священики нову п'ятиповерхову поліклініку Красилівської центральної районної лікарні, освячуючи її на урочистому відкритті. Розрахована вона на 375 відвідувань у зміну, обладнана сучасною імпортною та вітчизняною апаратурою. А відтак стала найкращою в області.

ПРОЩАВАЙ, ОБКОМ

Обласна ліквідаційна комісія прийняла рішення про звільнення відповідальних працівників апарату обкому партії з їхніх посад. Тепер вивчаються пропозиції, як краще використати приміщення колишнього обкому.

З ГОЛОВИ — В ЗАСТУПНИКИ

П'ять років очолював колгосп імені Леніна Летичівського району Віталій Цип. За цей час зробив для людей більше, ніж його попередник за п'ятнадцять років. На черговій сесії обласної Ради народних депутатів його обрали заступником голови облвиконкому.

ЗА ТРИДЕВ'ЯТЬ ЗЕМЕЛЬ

«Облагробуд» і Усть-Кутський міськвиконком створили спільне підприємство по заготівлі (у перспективі — і переробленні) деревини. Крім того, обласні організації уклали договір на постачання по бартеру понад 20 тисяч кубометрів лісу з Якутії, Іркутської та Вологодської областей.

ЗАЙВА ОРГАНІЗАЦІЯ

Так звана боротьба з пияцтвом породила кабінетні організації товариства «Тверезість». Та ось сесія обласної Ради народних депутатів дійшла висновку про недоцільність їх існування. Слово — за міністерством юстиції України.

СЕЛУ — СТАРУ НАЗВУ

Жителі Мануїльського Теофіпольського району вирішили повернути своєму населеному пункту колишню назву — Святець.

Василь ГРИЩУК.

Коротко

А ПІСТОЛЕТ ЗДАЙТЕ, ПАНЕ КОМПАРТІЙЦЮ!

Газета «Рівне» подала інформацію, що з неперевірених джерел їй стало відомо: колишня рівненська компартійна верхівка має у своєму розпорядженні вогнепальну зброю. Як відомо, компартія в Україні заборонена, і незаконне зберігання зброї — теж. Інакше вступає в дію стаття 222 Кримінального кодексу України.

Одне слово, здали посади, здавайте й пістолети — «світлі ідеали» ними не захистити.

Сергій МЕЛЬНИЧУК,
власний кореспондент «Голосу України».
Рівне.

У партіях і рухах

ПАРТІЯ — НОВА, ІДЕЇ — ВЧОРАШНІ

У Херсоні створено ініціативну групу по організації нової партії для тих, хто «був у лавах компартії і підтримував її за велінням серця», має «істинні ідейні переконання». Виходить, відроджується партія, заборонена законом?

— Наші ідеали — соціалістична орієнтація і демократична спрямованість, — розповів колишній перший секретар Херсонського міськкому партії Георгій Найда, якому доручено від ініціативної групи проводити агітацію по залученню членів до створюваної партії.

— Але ж у зверненні, з яким ви мене познайомили, деякі положення «ріжуть слух». Приміром, постанова Президії Верховної Ради України про заборону КПУ називається протизаконною, а підприємливі люди — кримінальною буржуазією... Невже «бившовики» не розуміють логіки сучасних подій?

— Я маю доручення і його виконую. А про перспективи давайте поговоримо ну хоча б через рік.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Колаж Володимира САЧКА.

СТРАЙКОМ ДІЄ

На Донеччині відновлено РСКД (Регіональний страйковий комітет Донбасу), основне завдання якого не допустити підтвердження 1 грудня Акта про незалежність України. Головою РСКД обрано Юрія Болдирєва, відомого своєю проімперською позицією.

ІПС — УРП.

ЗАКЛИК ДО ОБ'ЄДНАННЯ

16 вересня в газеті «Вечерний Донецк» надруковано звернення під назвою «Кличемо до об'єднання», підписане ініціативною групою: А. Болотов — перший секретар міськкому КПУ, В. Бичков — заступник голови міськради, полковник, А. Голуб, С. Сухінін, Г. Бухарков, Г. Панчук, І. Шевкаленко. Записатися до «комуністичної партії Донецька» можна в приміщенні міської Ради, яка надала оргкомітетові притулок у своєму будинку.

ІПС — УРП.

ВИВЧАЮТЬ НАШІ БОЛЯЧКИ

16 вересня в Одесі розпочала роботу перша міжнародна конференція «Економічні проблеми міст і промислових регіонів». Її організовано за ініціативою екологічної громадськості, народних депутатів, учених. Спонсорами проведення цієї конференції стали відомі фірми США і Норвегії, а також радянських організацій та підприємств. Учасники конференції особливу увагу приділили економічним проблемам України та Чорного моря.

ІПС — УРП.

НОВА ТЕЧІЯ

У Луганську утворюється нова течія ДДД — «Демократическое Движение Донбасса», до складу якого входять НДЛ (Народное Движение Луганска), кадети, «Возрождение» і вихідці з КПРС—КПУ. «Демократ» Чекер утворив НДЛ для пропагування фашистсько-комуністичних ідей і розповсюдження їх серед населення області.

ІПС — УРП.

ВИСЕЛИЛИ НА ВУЛИЦЮ

Президія профспілок Одеської області оприлюднила на сторінках обласної преси заяву з приводу виселення працівників одеського акціонерного виробничого товариства «Пасаж» з їхнього приміщення.

ІПС — УРП.

ДОКУМЕНТИ — У КИШЕНІ

18 вересня. Під час розпечатування Вінницького обкому КПРС з метою перевірки документації виявилось, що в депутата Верховної Ради, голови комісії етики Василя Рябоконя немає ключа від його колишнього кабінету другого секретаря обкому. Довелося запросити двох міліціонерів з ломами зламати двері. Рябоконь кинувся до сейфу і затуливши його собою, почав набивати кишені документами. Така поведінка викликала здивування у членів комісії.

УРП-інформ.

Таке життя

ПРОСТИ НАС, БОГОРОДИЦЕ!

Кілька днів тому до Чернівецького міськвиконкому зателефонував невідомий і застеріг, що група ветеранів партії на знак протесту проти знесення пам'ятника Леніну організує колективне самоспалювання. Власті про всяк випадок попередили працівників міліції.

Але до жахливої акції справа не дійшла — ніхто з ветеранів не облив себе бензином. Не прийшли того дня на вируючий майдан і численні вчорашні партапаратники. Лише колишній секретар міськкому комсомолу зважився покласти осінні квіти до ще не займаного п'єдесталу. Ніхто не зустрів цей вчинок криком «Ганьба!».

На місці пам'ятника вождю колись стояв хрест з постаттю Богоматері, яка оплакувала свого розп'ятого сина... Стара монашка й досі хреститься на цьому майдані. Хреститься й говорить: «Треба повернути сюди Богоматір і сказати кожному про себе: прости нас, Богородице!».

...Цю ідею підхопили депутати міської Ради народних депутатів. З їхньої ініціативи у Чернівцях почався збір коштів на відновлення скульптури Божої Діви Марії, що оплакує Христа Спасителя.

Василь БАБУХ,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернівці.

За чутками і насправді

НАПІВПОРОЖНІ ЗАСІКИ ДЕРЖАВИ

Паніка, пов'язана із заявами про порожні засіки держави, не обійшла стороною магазини Тернополя. Останнім часом довжелезні черги біля прилавків красномовно свідчать: чутки, що пророкують на Україні голод, породили нездоровий і цілком зрозумілий ажіотаж. Яке ж реальне становище на Тернопільщині із заготівлею зерна?

Як повідомив помічник заступника голови облвиконкому Б. Загрійчук, станом на 16 вересня держзамовлення виконано на 62 відсотки, а завдання по хлібу область виконала на 78 відсотків (291 тисяча тонн зерна). Темпи заготівель з кожним днем падають.

Більш-менш сумлінно поставилися до заготівель господарства Бучацького та Підволочиського районів, які виконали завдання відповідно на 94 та 90 відсотків. Найгірша ситуація з хлібом у Чортківському та Заліщанському районах. Основна причина недобору — низька врожайність кормових культур. Тож за рахунок зерна господарства розраховують поповнити баланс кормів, щоб не зменшувати поголів'я худоби. У цій ситуації без кормів можуть залишитися державні відгодівельні господарства, а спиртово-крохмальні підприємства, яких чимало на Тернопільщині, залишаться без сировини.

Олена СИНЮТА,
журналіст.
Тернопільська область.

Телеграфним рядком з Донецька

...А ОСЬ ПОРІГ

Рішенням ради шахтоуправління «Жовтневе», що в Донецьку, заборонено здавати в оренду кабінети для будь-яких політичних партій та угруповань.

УЗИМКУ НЕ ЗАМЕРЗНЕМО

Так вважають в управлінні «Облпаливо». Вже сьогодні тут при нормативному запасі вугілля на осінньо-зимовий період у 50 тисяч тонн є 70 тисяч тонн.

ДЕФІЦИТНІ ШЛАКОБЛОКИ

почало випускати колишнє підприємство оборонної промисловості «Топаз». Першими покупцями будматеріалу стали працівники цього ж заводу.

ТИЖДЕНЬ ПІД ЗЕМЛЕЮ

провів машиніст підземних установок донецької шахти імені Челюскінців П. Чаус. Причина незвичної акції — зникнення його прізвища із списку на одержання автомобіля. Шахтар піднявся на-гора лише тоді, коли його поновили в черзі.

КАРТОПЛЮ ЗА ВАЛЮТУ

Близько 50 мільйонів карбованців виділили промислові підприємства Донецька жителям шахтарської столиці. Карбованці, конвертовані в тверду валюту, підуть на закупівлю картоплі.

СТАДІОН — ПІД БАЗАР

В одну з неділь центральний стадіон Донецька було віддано під звичайний «товчок». Цей захід організувало мале підприємство «Скіф». Звичайно, ринок — річ потрібна, але й за спорт прикро.

ШЕСТИЛІТКИ УКРАЇНСЬКОЮ

Цього навчального року понад 150 дітей шестилітнього віку сіли за парти в шести школах Добропільського району. 80 відсотків з них навчаються українською мовою.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Усьо чотко!

БЕНЗИН — ПОКІЙНИКАМ

Сьогодні в Донбасі можна вільно взяти бензин, тільки ставши... покійником. Так стверджує в газеті «Горняк» міста Тореза С. Самойличенко, і не без підстав. Він переконався у цьому на власному досвіді. Учасник війни, інвалід С. Самойличенко побував на автозаправочних станціях. На його заслуги та належні пільги ніхто не звертав уваги. «Королі бензоколонок» були невблаганні, як і вивішені тут об'яви: «Бензин тільки покійникам». Решта, будь ласка, в чергу. Останній у черзі — за два кілометри від АЗС.

(УЦА).

П

СО

Вона по
у Празі. І
ром Олесе
забули. «Н
ківському
лаяли, хоч
лемами: Шев
ченко і н
ченко і в
віть у «зво
з негативн
ім'я Софі
валося б т
— зіроніз
турознавс
ник.

Утім,
про видат
світитель
гога, пров
го руху,
Софію Ру
так розпо
літична ч
для своїх
спочатку
народилас
повертаєт
писах д
щини, як
Союз укр
наукову
урочену
наро,
Своїм
жінку з
заслугами
Русової,
Україну
Канади,
Америки

Софі
їнка з
ко її
цуженка
дом, на
стоювала
мову, ос
факт на
вердженн
пах на к
зано: м
академі
сова бул
вищих
написал
праць з

Р

У Ль
графії
вишиво
Уляни
Наро
дівщин
Та дол
ан. —
Дичко
родним
ванням.

К

Багат
приміщ
церкви
ся. Згі
мирськ
церква

«

Най
— «Т
ведом
1838
по 19
целяр
натор
єстрал
дични
Сімфе
зети.
у Ялт

...рухах

...ДЕЇ — ВЧОРАШНІ

...лістична орієнтація і демократична спрямованість, — розповів колишній перший секретар Херсонського міськкому партії Георгій Найда, якому доручено від ініціативної групи проводити агітацію по залученню членів до створюваної партії.

— Але ж у зверненні, з яким ви мене познайомили, деякі положення «ріжуть слух». Приміром, постанова Президії Верховної Ради України про заборону КПУ називається протизаконною, а підприємливі люди — кримінальною буржуазією... Невже «бившовики» не розуміють логіки сучасних подій?

— Я маю доручення і його виконую. А про перспективи давайте поговоримо ну хоча б через рік.

Іван КАЛИНИЧЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

Колаж **Володимира САЧКА.**

...ідейні ге... ...ходить, від... ...тія, заборо... ...и — соціа...

...НАШІ ...КИ

...есі розпоча... ...міжнародна ...омічні про... ...исових ре... ...вано за іні... ...ної громадсь... ...епутатів, уче... ...проведення ...стали відомі ...вегії, а та... ...ганізацій та ...ники конфе... ...увагу приді... ...проблемам ...моря. ...С — УРП.

...ЕЧІЯ

...юрються но... «Демократи... ...Донбасса», ...ходять НДЛ ...Луганска), ...» і ви... ...«Демократ» ...ДЛ для про... ...комуніс... ...ослідження ...області. ...С — УРП.

...ТЯ

...БОГОРОДИЦЕ!

...партапарат... ...ший секре... ...комсомолу ...осінні кві... ...ямного п'є... ...зустрів цей ...Ганьбаї». ...тника вождю ...з постат... ...а оплаку... ...ятого сина... ...досі хрес... ...майдані, ...ювати: «Тре... ...юди Богома...

...тір і сказати кожному про себе: прости нас, Богородице!»

...Цю ідею підхопили депутати міської Ради народних депутатів. З їхньої ініціативи у Чернівцях почався збір коштів на відновлення скульптури Божої Діви Марії, що оплакує Христа Спасителя.

Василь БАБУХ,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернівці.

...насправді

...АСІКИ ДЕРЖАВИ

...замовлення ...відсотки, а ...бу область ...78 відсотків ...ння зерна). ...з кожним ...умлінно по... ...вівель гос... ...цького та ...районів, які ...відповід... ...відсотків, ...з хлібом ...Заліщан... ...Основна

причина недобору — низька врожайність кормових культур. Тож за рахунок зерна господарства розраховують поповнити баланс кормів, щоб не зменшувати поголів'я худоби. У цій ситуації без кормів можуть залишитися державні відгодівельні господарства, а спиртово-крохмальні підприємства, яких чимало на Тернопільщині, залишаться без сировини.

Олена СИНЮТА,
журналіст.
Тернопільська область.

Телеграфним рядком з Донецька

...А ОСЬ ПОРІГ

Рішенням ради шахтоуправління «Жовтневе», що в Донецьку, заборонено здавати в оренду кабінети для будь-яких політичних партій та угруповань.

УЗИМКУ НЕ ЗАМЕРЗНЕМО

Так вважають в управлінні «Облпаливо». Вже сьогодні тут при нормативному запасі вугілля на осінньо-зимовий період у 50 тисяч тонн є 70 тисяч тонн.

ДЕФІЦИТНІ ШЛАКОБЛОКИ

почало випускати колишнє підприємство оборонної промисловості «Топаз». Першими покупцями будматеріалу стали працівники цього ж заводу.

ТИЖДЕНЬ ПІД ЗЕМЛЕЮ

провів машиніст підземних установок донецької шахти імені Челюскінців П. Чаус. Причина незвичної акції — зникнення його прізвища із списку на одержання автомобіля. Шахтар піднявся на-гора лише тоді, коли його поновили в черзі.

КАРТОПЛЮ ЗА ВАЛЮТУ

Близько 50 мільйонів карбованців виділили промислові підприємства Донецька жителям шахтарської столиці. Карбованці, конвертовані в тверду валюту, підуть на закупівлю картоплі.

СТАДІОН — ПІД БАЗАР

В одну з неділь центральний стадіон Донецька було віддано під звичайний «товчок». Цей захід організувало мале підприємство «Скіф». Звичайно, ринок — річ потрібна, але й за спорт прикро.

ШЕСТИЛІТКИ УКРАЇНСЬКОЮ

Цього навчального року понад 150 дітей шестилітнього віку сіли за парти в шести школах Добропільського району. 80 відсотків з них навчаються українською мовою.

Юрій ДОЦЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».

ВИСЕЛИЛИ НА ВУЛИЦЮ

Президія профспілок Одеської області опублікувала на сторінках обласної преси заяву з приводу виселення працівників одеського акціонерного виробничого товариства «Пасаж» з їхнього приміщення.

ІПС — УРП.

ДОКУМЕНТИ — У КИШЕНІ

18 вересня. Під час розпечатування Вінницького обкому КПРС з метою перевірки документації виявилось, що в депутата Верховної Ради, голови комісії етики Василя Рябоконя немає ключа від його колишнього кабінету другого секретаря обкому. Довелося запросити двох міліціонерів з ломами зламати двері. Рябоконь кинувся до сейфу і затуливши його собою, почав набивати кишені документами. Така поведінка викликала здивування у членів комісії.

УРП-інформ.

Усьо чотко!

БЕНЗИН — ПОКІЙНИКАМ

Сьогодні в Донбасі можна вільно взяти бензин, тільки ставши... покійником. Так стверджує в газеті «Горняк» міста Тореза С. Самойличенко, і не без підстав. Він переконався у цьому на власному досвіді. Учасник війни, інвалід С. Самойличенко побував на автозаправочних станціях. На його заслуги та належні пільги ніхто не звертав уваги. «Королі бензоколонок» були невблаганні, як і вивішені тут об'яви: «Бензин тільки покійникам». Решта, будь ласка, в чергу. Останній у черзі — за два кілометри від АЗС.

(УЦА).

Праведники землі української

ПОЧИТАЙТЕ СОФІЮ РУСОВУ

Вона померла і похована у Празі. Поряд з Олександром Олесем. На Україні її забули. «Навіть у «Шевченківському словнику» не пояляли, хоч її цікавили проблеми: Шевченко і діти, Шевченко і материнство, Шевченко і виховання. Хай навіть у «зворотному порядку», з негативним відтінком, але ім'я Софії Русової закарбувалося б там десь у гам'яті», — зіронізував якось літературознавець Федір Погребенник.

Утім, ...му сьогодні ...пишу про видатну українську просвітительку, професора, педагога, провідну діячку жіночого руху, члена уряду УНР Софію Русову? Та тому, що так розпорядилася доля (політична чи як її назвати?): для своїх земляків Русова спочатку померла, а потім народилася... Нині вона повертається до нас у рукописах дослідників її спадщини, яких 23—24 вересня Союз українок зібрав на наукову конференцію, приурочену 135-й річниці з дня народження Софії Р...ої. Своїми спогадами про цю жінку з багатьма титулами і заслугами поділилися родичі Русової, які з'їхалися на Україну з Чехо-Словаччини, Канади, Сполучених Штатів Америки.

Софія Русова — українка з... ...ходження... Батько її — ...вед, мати — француженка. Та навіть перед судом, на засланні вона відстоювала свої погляди на мову, освіту, культуру як на факт національного самоутвердження народу. У виступах на конференції було сказано: ми маємо українську академію в одній особі. Русова була викладачем трьох вищих навчальних закладів, написала «Буквар», низку праць з позашкільної освіти, видала два підручники з географії, видрукувала власним коштом посібник французької мови з українськими коментарями, писала казки, художню прозу, літературознавчі статті, заснувала видавництво «Українська книжка»...

«Сучасна школа не дає дітям освіти, бо суперечить усім вимогам педагогічної науки, всім потребам народного життя, вона калічить розум і душу дитини, вона не відповідає національному духовному складові українського народу, й народ зневірився у цій школі», — ці рядки гані Софія писала не вчора, готуючи Закон про освіту на Україні, а понад сімдесят років тому. Або ще: «В таку величезну хвилину відродження цілого народу національна школа має величезне значення, тому на її творчу роботу маємо звернути всі наші зусилля, віддати їй найкращі сили».

Почитаймо Софію Русову. Прислухаймось до її думки. Колись, у юності, вона захопилася педагогікою великого Фребеля. І потім усе життя жила за його гаслом: «Прийдіть, будемо жити задля наших дітей».

Сьогодні у київському музеї Лесі Українки відбудеться літературно-мистецький вечір, присвячений пам'яті Софії Русової. У неділю, 29 вересня, в центрі села Олешня на Чернігівщині, буде встановлено пам'ятну дошку і освячено каплицю.

Прийдіть. Задля наших дітей.

Катерина КІНДРАСЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

Навколомистецькі новини

РУШНИК З КАНАДИ

У Львівському музеї етнографії експонується виставка вишивок українки з Канади Уляни Дичок.

Народилася вона на Бродівщині Львівської області. Та доля закинула її за океан. — Там, у Канаді, Уляна Дичко оволоділа давнім народним мистецтвом — вишиванням. І ось тепер представляє власні роботи, а також вишивки інших майстринь із своєї колекції.

Експозиція — багата й різноманітна. Тут яскраво розквітли орнаменти, візерунки, типові для різних регіонів України.

Тарас ЛЕХМАН.
Львів.

Коротко

КІНЕЦЬ ЛЯЛЬКОВОГО СПЕКТАКЛЮ

Багатомісячна боротьба за приміщення Михайлівської церкви у Житомирі закінчилася. Згідно з рішенням Житомирського міськвиконкому церква передана громаді УАПЦ. Для лялькового театру, який упродовж десятиліть містився в церкві, теж знайдено відповідне приміщення — колишнього міського Будинку культури.

«Інтелект».

Було колись

«РІДНУ ХАТУ» НЕ ПАМ'ЯТАЮ

Найстаріша газета Криму — «Таврические губернские ведомости» — існувала з 1838 по 1920 роки. З 1901 по 1917 роки до таємної канцелярії Таврійського губернатора було заявлено на реєстрацію понад 100 періодичних видань. У ті роки в Сімферополі виходило 34 газети. У Керчі — понад 20, у Ялті — 11, Феодосії — 12, Севастополі — 20, Євпаторії — 5 місцевих видань. Крім російської, серед них були часописи кримськотатарською, німецькою, караїмською та іншими мовами народів, що населяли Крим. Українською мовою виходила газета «Рідна хата».

Олексій ПЕТРУСЬ.
Крим.

Телеграфним рядком з Москви

ХТО МЕНШЕ!

За повідомленнями соціологічних служб Верховної Ради Росії, найбільший рейтинг популярності залишається у Андрія Сахарова (+100). Рейтинг Єгора Лигачова — мінус 100. Борис Єльцин має +22, Михайло Горбачов — мінус 88.

ШЕВАРДНАДЗЕ ЗНОВУ ПОПЕРЕДЖАЄ

У столиці колишнього СРСР відкрилась конференція Руху за демократичні реформи, який очолюють Олександр Яковлев, Едуард Шеварднадзе та Гаврило Попов. Нещодавно Е. Шеварднадзе попередив громадськість про можливість спроби другого правого перевороту.

На форумі виступав народний депутат України Володимир Крижанівський.

ШУКАЮТЬ МІСЦЕ

Проект спорудження Українського культурного центру на вулиці Станкевича поряд із Мосрадою завис у повітрі. Московський уряд не виділив постпредству Монголії нових апартаментів, а постпредство, у свою чергу, не поступається територією для центру. Нині вивчається можливість розташувати Український культурний центр в одному з павільйонів колишньої ВДНГ СРСР.

МОЛОДІЖНИЙ ЧЕТВЕР

У Москві діє Український молодіжний клуб, очолюваний Юрієм Кононком. На зборах молоді в бібліотеці української літератури по вулиці Ухтомській щочетверга відбуваються богослужіння.

І БУЛА РИБА

У понеділок у фірмовому магазині «Дари моря» на вулиці Тверській були оселедці, консерви «Івасі», скумбрія, ставрида, паштет з океанської риби. Покупці мали можливість брати товар у необмеженій кількості.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

Класично!

НАЙКРАЩІ РОДИЧІ ГАРБУЗОВІ

Серед найкращих хліборобів, до речі, Сергій Окаєвич, тепер вже колишній перший секретар Вінницького райкому партії. Найкращими землеробами в цьому районі виявилися двоє близьких його родичів, які на пільгових умовах одержали за свій героїчний труд легковий автомобіль. І зрештою він сам на тих же пільгових умовах дістав у Вінницьких Хуторах земельну ділянку, де разом з тодішнім секретарем з ідеології цього ж району звели собі добротні дачки. Про це повідомила обласна приватна газета «Вінницькі вісті».

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінниця.

СП...

Місяць то... у Вилковому... холеру. Нин... реєстровано... понад сто ві... жаючи на об... їжджаючих ... ріоносії потр... Ізмаїла, Б... заходи прий... рі Килія, з... падок захвор... Студентка м... бувавши ви... потрапила ... міської інфе... Медики та... з'їхалися до... Ростова, ін... шили, що ... заходи, як к... не треба. До... кладають н... холоди: коли... дає нижче 1... он холери вт... ботворні вла...

Як відомо...

ХТ...

Генеральн... «Орджонікід... об'єднує шах... Горлівки До... Олександр Т... що нині на ... ситуація з в... ля надзвича... ся. Вже 10 ... решту чекае... чина — бра... дерева, яке ... новному з ... 200 вагонів ... ходити за д... ває лише 2-...

ПО...

26—27 ... публіці ут... тепла пог... вранці м... Вітер сла... тура вде... чі 7—13, ... тині Укра... сів тепла.

По Киї... ня без ... слабкий. ... повітря ... градусів ...

ГОЛОС України

...ведники землі української

...ОЧИТАЙТЕ ...ФІЮ РУСОВУ

...а і поховала ...з Олександ... ...а Україні її ...у «Шевчен... ...нику» не по... ...жавили проб... ...і діти, Шев... ...нство, Шев... ...ння. Хай на... ...му порядку», ...дтінком, але ...вої закарбу... ...ь у гам'яті», ...якось ліclub... ...дір Погребен...

...ього... ...пишу ...раїнську гро... ...фесора, педа... ...ячку жіночо... ...уряду УНР ...Та тому, що ...ася доля (по... ...її назвати?): ...ляків Русова ...ерла, а потім ...Нині вона ...нас у руко... ...ків її спад... ...—24 вересня ...зібрав на ...еренцію, при... ...ї з дня ...фії Ру...ої. ...дами пр... ...а титулами і ...нилися родичі ...з'їхалися на ...о-Словаччини, ...нених Штатів

...а — ...укра... ...Бать... ...мати... ...фран... ...віть перед су... ...вона від... ...погляди на ...ультуру як на ...рого самоут... ...оду. У висту... ...ції було ска... ...о українську ...ї особі. Ру... ...ладачем трьох ...них закладів, ...квар», низку ...кільної освіти,

видала два підручники з географії, видрукувала власним коштом посібник французької мови з українськими коментарями, писала казки, художню прозу, літературознавчі статті, заснувала видавництво «Українська книжка»...

«Сучасна школа не дає дітям освіти, бо суперечить усім вимогам педагогічної науки, всім потребам народнього життя, вона калічить розум і душу дитини, вона не відповідає національному духовному складові українського народу, й народ зневірився у цій школі», — ці рядки гані Софія писала не вчора, готуючи Закон про освіту на Україні, а понад сімдесят років тому. Або ще: «В таку величезну хвилину відродження цілого народу національна школа має величезне значення, тому на її творчу роботу маємо звернути всі наші зусилля, віддати їй найкращі сили».

Почитаймо Софію Русову. Прислухаймось до її думки. Колись, у юності, вона захопилася педагогікою великого Фребеля. І потім усе життя жила за його гаслом: «Прийдіть, будемо жити задля наших дітей».

Сьогодні у київському музеї Лесі Українки відбудеться літературно-мистецький вечір, присвячений пам'яті Софії Русової. У неділю, 29 вересня, в центрі села Олешня на Чернігівщині, буде встановлено пам'ятну дошку і освячено капличку.

Прийдіть. Задля наших дітей.

Катерина КІНДРАСЬ,
спеціальний кореспондент «Голосу України».
Київ.

...авколомистецькі новини

...ННИК З КАНАДИ

...му музеї етно... ...ється виставка ...нки з Канади

...вона на Бро... ...ької області. ...ула її за оке... ...Канаді, Уляна ...ла давнім на... ...вом — виши... ...епер представ...

ляє власні роботи, а також вишивки інших майстринь із своєї колекції.

Експозиція — багата і різноманітна. Тут яскраво розквітли орнаменти, візерунки, типові для різних регіонів України.

Тарас ЛЕХМАН.
Львів.

Коротко

...Ь ЛЯЛЬКОВОГО СПЕКТАКЛЮ

...боротьба за ...Михайлівської ...мирі закінчила... ...ішенням Жито... ...міськвиконкому ...дана громаді

УАПЦ. Для лялькового театру, який упродовж десятиліть містився в церкві, теж знайдено відповідне приміщення — колишнього міського Будинку культури.

«Інтелект».

Було колись

...У ХАТУ» НЕ ПАМ'ЯТАЮ

...газета Криму ...кіе губернские ...існувала з ...роки. З 1901 ...до таємної кан... ...ського губер... ...авлено на ре... ...100 періо... ...У ті роки в ...ходило 34 га... ...понад 20, ...Феодосії —

12, Севастополі — 20, Євпаторії — 5 місцевих видань. Крім російської, серед них були часописи кримсько-татарською, німецькою, караїмською та іншими мовами народів, що населяли Крим. Українською мовою виходила газета «Рідна хата».

Олексій ПЕТРУСЬ.
Крим.

Телеграфним рядком з Москви

ХТО МЕНШЕ!

За повідомленнями соціологічних служб Верховної Ради Росії, найбільший рейтинг популярності залишається у Андрія Сахарова (+100). Рейтинг Єгора Лигачова —мінус 100. Борис Єльцин має +22, Михайло Горбачов — мінус 88.

ШЕВАРДНАДЗЕ ЗНОВУ ПОПЕРЕДЖАЄ

У столиці колишнього СРСР відкрилась конференція Руху за демократичні реформи, який очолюють Олександр Яковлєв, Едуард Шеварднадзе та Гаврило Попов. Нещодавно Е. Шеварднадзе попередив громадськість про можливість спроби другого правого перевороту.

На форумі виступав народний депутат України Володимир Крижанівський.

ШУКАЮТЬ МІСЦЕ

Проект спорудження Українського культурного центру на вулиці Станкевича поряд із Мосрадою завис у повітрі. Московський уряд не виділив постпредству Монголії нових апартаментів, а постпредство, у свою чергу, не поступається територією для центру. Нині вивчається можливість розташувати Український культурний центр в одному з павільйонів колишньої ВДНГ СРСР.

МОЛОДІЖНИЙ ЧЕТВЕР

У Москві діє Український молодіжний клуб, очолюваний Юрієм Кононком. На зборах молоді в бібліотеці української літератури по вулиці Ухтомській щочетверга відбуваються богослужіння.

І БУЛА РИБА

У понеділок у фірмовому магазині «Дари моря» на вулиці Тверській були оселедці, консерви «Івасі», скумбрія, ставрида, паштет з океанської риби. Покупці мали можливість брати товар у необмеженій кількості.

Олександр МИХАЙЛЮТА,
власний кореспондент «Голосу України».

Класично!

НАЙКРАЩІ РОДИЧІ ГАРБУЗОВІ

Серед найкращих кролівників, до речі, Сергій Окаєвич, тепер вже колишній перший секретар Вінницького райкому партії. Найкращими землеробами в цьому районі виявилися двоє близьких його родичів, які на пільгових умовах одержали за свій героїчний труд легковий автомобіль. І зрештою він сам на тих же пільгових умовах дістав у Вінницьких Хуторах земельну ділянку, де разом з тодішнім секретарем з ідеології цього ж району звели собі добротні дачки. Про це повідомила обласна приватна газета «Вінницькі вісті».

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінниця.

Біда

СПРОБУЙ, СПІЙМАЙ ТУ ХОЛЕРУ...

Місяць тому двоє рибалок у Вилковому захворіли на холеру. Нині на Одещині зареєстровано 41 хворого та понад сто вібріоносіїв. Незважаючи на обслідування виїжджаючих з Вилкового, вібріоносії потрапили таки до Ізмаїла, Балти, термінові заходи прийнято в райцентрі Килія, зареєстровано випадок захворювання в Одесі. Студентка медучилища, спробувавши вилікувати батька, потрапила разом з ним до міської інфекційної лікарні. Медики та науковці, які з'їхалися до Одеси з Києва, Ростова, інших місць, вирішили, що поки такі суворі заходи, як карантин, вводити не треба. До того ж вони покладають надію на близькі холоди: коли температура падає нижче 16 градусів, вібріон холери втрачає свої хвороботворні властивості.

Як відомо, холера потрапила до нас з Румунії, через воду Дунаю, якою поливають городи, овочеві плантації, на ринках з'являється риба, виловлена в Дунаї, подекуди дунайську воду п'ють.

— Та навіть зараз, коли небезпека поруч, — бідкається головний лікар області Олександр Сидяченко, — не можуть не вражати апатія, пасивність, байдужість багатьох керівників комунальних служб, підприємств і організацій. В Килії відбулося виїзне засідання облвиконкому, прийнято відповідні рішення. Кабінет міністрів України дав доручення різним республіканським відомствам. Не загубилося б усе це в бюрократичних шухлядах...

Георгій ВОРОТНЮК,
власний кореспондент «Голосу України».
Одеська область.
Мал. Сергія ФЕДЬКА.

Реалії

ХТО ВИНЕН?

Генеральний директор ВО «Орджонікідзевугілля», яке об'єднує шахти Єнакієвого та Горлівки Донецької області, Олександр Поштук зауважив, що нині на шахтах цих міст ситуація з видобутком вугілля надзвичайно ускладнилася. Вже 10 шахт не працює, решту чекає та ж доля. Причина — бракує кріпильного дерева, яке надходить в основному з Росії. З кожних 200 вагонів, що мають надходити за договором, прибуває лише 2—3.

Частина шахтарів вважає, що така ситуація — реакція Росії на проголошення України незалежності. Керівництво шахтоуправління схиляється до думки, що не відпрацювали нові механізми зв'язків, а старі вже не діють.

Оскільки і Україна і Росія останнім часом не завжди виконують договори про поставки, зауважив генеральний директор, то важко звинувачувати якусь одну сторону.

Агентство «Схід».

Кримінальна хроніка

МАНЬЯК УТІК ВОСТАННЄ

Кілька років постійно чергували, змінюючи одна одну бригади з прокуратур області, республіки, СРСР у західній частині Дніпропетровщини; сексуальний маньяк гвалтував та вбивав малолітніх дівчаток. Не пошкодував навіть власну доньку.

Нарешті батьки зітхнули з полегшенням: вбивцю було затримано. Та до суду справа не дійшла. В камері попереднього ув'язнення слідчого ізолятора він зумів покінчити життя самогубством. Є підозра, що сам він це здійснити не міг. Прокуратура республіки веде розслідування, в якому одне з питань, що потребують відповіді, таке: хто «допоміг» злочинцю.

Микола НЕЧИПОРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Дніпропетровська область.

Факт

Про те, наскільки надійно захищає громадян баварська поліція, що з досвіду її роботи варто запозичити, чому стан боротьби із злочинністю на Україні далекий від ідеального, журналісти матимуть змогу розпитати на прес-конференції, яку проводять сьогодні голова Комісії з питань правопорядку та боротьби із злочинністю Ярослав Кондратьєв та начальник управління кримінального розшуку МВС України генерал-майор Петро Мельник. Вони щойно повернулися з Баварії, де перебували на запрошення Міністерства внутрішніх справ цієї країни.

ПОГОДА

26—27 вересня в республіці утримається суха тепла погода, вночі та вранці місцями туман. Вітер слабкий. Температура вдень 22—28, вночі 7—13, в східній частині України 4—9 градусів тепла.

По Київщині 26 вересня без опадів, вітер слабкий. Температура повітря вдень 22—27 градусів тепла.

Фото Леоніда ПІДЛУЖНОГО.

Чергова по випуску новин Катерина ВОРОНЕНКО. Тел. 441-88-26.

Фото Вячеслава ПУШКАРЬОВА.

ДЕ ЖИТА РОСЛИ, ЯК ЛОЗИ

Із житейської хроніки

«Тепер як зберемося із сусідами на вулиці, тільки й балачок, що про вибори першого Президента України. Багато селян голосуватиме за Кравчука. Та я, хоч і родич йому, далекий, правда, і ще тут є люди — сумніваємося. Так круто змінити погляди?! Може, то й політика, але я цього не розумію. Знаю, що ви скажете — сьогодні всі лідери демократії з комуністів вийшли...»

«Бачила Льоню, коли приїхав матір хоронити. Опускають її в могилу, а він на колінах стоїть, як укопаний...».

«Раніше, коли Льоня приїздив, то був якийсь чужий. Цього року — ніби його підмінили. Приїхала інша людина. І він до людей заговорить, і вони до нього. Тепер він простіший і, я б сказала, вільніший».

Американська газета «Крісчен сайєнс монітор» написала про нього: «Найбільшу політичну загадку сьогодні на Україні становить її керівник — голова парламенту Леонід Кравчук». Навколо нього, як одного з реальних претендентів на пост першого Президента України, точаться сьогодні гострі політичні дискусії. Ми вчинили простіше — побували у Великому Житині — мальовничому українському селі, де він народився і виріс...

Великий Житин зустрів нас весільною піснею і похоронним плачем. Молодята ставали на рушник... і йшла в останню дорогу доярка колгоспу «Зірка». «Так життя закроєне: півсвіту скаче, а півсвіту — плаче», — стиха розмірковували жінки у сільраді, готуючись до весілля. — Дякувати Богу, хлопці наші — афганці — всі дванадцятеро повернулися додому. А Отечественна завдала нам горя. Похоронка Кравчукам була першою в нашому селі...»

Жінки заспішили на весілля, а голова колгоспу Петро Катеринчик ще не повернувся з похорону. Тож найближчою до сільради виявилася ошатна оселя Ольги Мирончук. Ольга Гордіївна весь вік відгорбатила у колгоспі і дожила до пенсії. Тримає корову Рябуху, теличку, четверо свиней, два десятки курей, гуси. Має п'ятдесят соток землі.

— Чи взяла б я землю? Якби хтось із родичів брав, то помагати пішла б. Наша сім'я до колгоспів мала ж дванадцять гектарів поля. А тепер життя важке: дадуть (якщо ще дадуть) 50 кілограмів зерна — і як хочеш, так і годуй хазяйство. Питаєте, чим, окрім господарства, займаюся? Не повірите, пісні співаю і записую. Таке життя було, що не до співу. Тепер записала до двохсот пісень. Найближча мені «Мамина вишня». Співаю її і згадую своє голодне і холодне дитинство.

Батько мій разом з татом Льоні Кравчука погиб у Отечественну — на мінних полях десь у Білорусії. Я в десятому класі на випускний не ходила, бо не було в чому. Навіть матері за це не докучала, бо де ж вона його б узяла! Льоня — він теж добре знає, яка-то сирітська доля. Він дуже хороший хлопець! Це я кажу вам як колишня його однокласниця. Вічно сидів за книжками і вчився добре. Коли хлопці билися, то він завжди всіх мирив. Хоча в його душі миру не було. І вітчим його не жалував... Бачила Льоню, коли приїхав матір хоронити. Опускають її в могилу, а він на колінах стоїть, як укопаний... І оце в червні приїздив на зустріч з односельчанами. Як сказав: «Скільки і де б я не виступав, не відчуватиму такої відповідальності, як оце стоячи перед вами», — люди плакали. Він багато розказував, а я ніби бачила його молодим хлопцем, наче недавно ходив у сусіднє Городище до школи в шитих валянках з калошами... У нас большинство людей за нього горою! Але ж хіба один чоловік таку махину, як держава, на ноги поставить?..

Прийшла дочка Ольги Гордіївни з подругою — вчителюють разом у сільській школі.

— Що найбільше болить? Відсутність нових, написаних з любов'ю до України підручників. В невеликому приміщенні школи навчається 240 дітей. Тіснота страшенна! Але ми ніколи нікого ні про що не просили. Бо за рахунок інших не можна бути щасливими. Ні Леонід Макарович, ні ми самі ніколи не дамо зробити таке, як зробив Щербицький у Верхньодніпровську чи Брежнєв у Дніпродзержинську. Мабуть, бачили уже — село наше скромне, і люди в ньому — совісні.

...Хто першим порадив нам познайомитися з Никоном Бендзюком, вже не пригадати. Та Никон Павлович справді виявився дивовижно цікавою людиною. Доля з типових — шоферував, а потім аж до пенсії бригадирив на Рівненському льонокомбінаті. Рідкісне у нього хобі — вишивка картин, рушників, серветок. Останню із робіт — портрет Шевченка — подарував школі, де вчиться його онук Сашко.

— Тепер як зберемося із сусідами на вулиці, тільки й балачок, що про вибори першого Президента України. Багато селян голосуватиме за Кравчука. Та я, хоч і родич йому, далекий, правда, і ще тут є люди — сумніваємося. Так круто змінити погляди?! Може, то й політика, але я цього не розумію. Знаю, що ви скажете — сьогодні всі лідери демократії з комуністів вийшли...

Справді, всі ми сьогодні намагаємося осягнути метаморфози, які відбуваються з усіма і, зокрема Леонідом Кравчуком. Оцінити через його вчинки і оцінки оглядачів наших та зарубіжних часописів. Які з них найбільш точно, найбільш влучно характеризують сьогоднішнього голову парламенту України? Може, ця (з інтерв'ю газеті «Крісчен сайєнс монітор»): «Я не комуніст, що став націоналістом, а, коли бути більш точним, комуніст, що став демократом...»

Та повернемося до Великого Житина, сама назва якого, за одним із переказів, походить від жита. «А жита росли, як лози!..». На одному із великожитинських хуторів зустрілися з двоюрідною сестрою Леоніда Кравчука — Валентиною Мамчур, в недавньому минулому завфермою колгоспу «Зірка», тепер завідує ваговою. Тримає господарство: четверо свиней, три десятки качок, кури. Вироблена, покручена ревматизмами і радикулітами, жінка опирається натрудженими руками на стіл — «сядеш, потім не розігнутися».

— Питаєте про почот? Поки робиш у колгоспі, то ще хтось із тобою рахується. А потім хоч ляж та вмирай. Кажете, що люди не беруть землю? То гірка правда. Але ж навіщо було її у нас забирати? Родина наша мала до п'яти гектарів поля, коней, корів. Забрали!

Так стає зрозуміло, чому в інтерв'ю одній із зарубіжних газет Леонід Кравчук сказав: «Я ставлюся до колективізації, особливо до того, як вона відбувалася, вкрай негативно. Я на власні очі бачив, як проходила колективізація на заході України, де в селян забрали все: худобу, насіння, навіть примітивні знаряддя, якими вони користувалися, і їх примушували вступати до колгоспів. Тих, хто чинив опір, висилали. Дуже багатьох з мого села вислали, тому що ці люди чинили опір...».

— І я це бачила, — продовжує Валентина Сидорівна. — Але скажу про інше. Раніше, коли Льоня приїздив, то був якийсь чужий. Цього року — ніби його підмінили. Приїхала інша людина. І він до людей заговорить, і вони до нього. Тепер він простіший і, я б сказала, вільніший...

Ну, що ж, нам з цього приводу згадалися слова папи Іоанна Павла II: «Волю необхідно використовувати, щоб побудувати з її допомогою особисте життя і життя всієї країни».

З головою колгоспу «Зірка» Петром Катеринчиком розмова звична — у всіх теперішніх керівників господарств одні проблеми:

— Жнива видалися важкими. Та й тепер — не легше. З одного боку, голови колгоспів — вороги, бо не здають хліб. А з другого, чи треба взагалі здавати? А може, краще продавати за вигідними для нас цінами. Та й про худобу треба подумати, чим її годувати?

— А як у вас із земельною реформою?

— Хм. Не гірше, як у людей. Всім, написав заяву на землю (таких було півтори сотні), землю дали. Правда, в основному менше гектара брали. Не хочуть багато брати...

— Але ж в області вже є 36 фермерів. Вони мають до 500 гектарів землі, і, наскільки нам відомо, беруть там, де дають.

— Не хочуть у нас її брати...

Чесно кажучи, набагато цікавіше було розмовляти з авторитетним у селі чоловіком — Миколою Пасічником. А із розмови з головою зрозуміли, що шлях до вільної економіки значно довший, ніж дорога до вільного суспільства.

— Сьогодні землю дають задарма, — розмірковує Микола Трохимович. — Мій дід сім десятин землі купував у пана. Ще мені, онукові, треба було виплатити банкові 90 злотих. Отаке було. Хто мав багато землі? Багато мали Антонюки, Калінчуки... Сьогодні б нам побільше таких людей і такого, яким був 90-річний дід Кравчука! Ніби тепер пам'ятаю його слова: «Горожу, щоб лежачого смерть не застала». А як він коней любив! Кріпко любив. Це істина. Особливо каштана білогривого — Шпака, та мусив його продати польській армії. А на виручені гроші купив пару коней, кованого воза і свиню... Оце такі хазяїни були в землі. А тепер що? Де дівся наш грабовий ліс? Ех, всього на воловій шкурі не спишеш. Як я понімаю революцію? А так, як я її всегда понімав. Йдемо ми з одним із активістів у перші колгоспні роки з правління додому, а він і каже: «Оце життя піде — у тебе два кожухи є, а у мене жодного, то їх між нами поділять». Оця філософія злиднів і завела нас у злидні. Кого я бачу Президентом? Тут моя думка така. Ми должни мати свою державу. Досить на Україну собкати! Кравчук по всем видам достойний президентства. Сирота, із села в люди вийшов. Він добре вчився, аби мати розум і хліб. І ще скажу людям: спасе нас одна правда — правда у всьому. Оце, здається, і все.

На цьому й ми будемо закінчувати. Лише продовжимо цитату, винесену у підзаголовок нашої публікації: «Хто він, Леонід Кравчук, який терпляче прокладав собі шлях нагору в апараті ортодоксальної комуністичної партії України, щоб стати її керівником з ідеології? Чи це прихований український націоналіст, чиї справжні почуття сьогодні виявляються?». Ми не беремося відповідати на ці запитання. Гадаємо, на них день за днем відповідатиме сам Леонід Кравчук. А Україна відповість — першого грудня...

Віктор КОСАРЧУК,
Юрій НЕСТЕРЯК,
спеціальні кореспонденти «Голосу України».
село Великий Житин Рівненської області.

ВІД РЕДАКЦІЇ: Коли матеріал готувався до друку, нам стало відомо, що односельчани висунули Леоніда Кравчука кандидатом на пост Президента України.

Жнива-91

КОЛОС ПІД ОСІННІМ ДОЩЕМ

До всього вже звичні буковинські довгожителі, але такого на своєму віку щось не пригадують — щоб зернові жнива збіглися в часі із збиранням буряків, щоб у пору бабиного літа пшеничними ланами снували комбайни. Цьогорічна погода переплутала селянам усі карти. Перед жнивами над краєм прокотилося кілька циклонів, що спричинили катастрофічні повені. На восьми з лишком тисячах гектарів водами змило посіви ранніх зернових. Деякі площі довелося засіяти кормовими культурами.

Дощі не припинилися й тепер. З боку Карпат пливуть важкі свинцеві хмари, з яких сиплеться надокучлива мжичка. Жахка картина спостерігається на буковинських полях. По-сирітськи пригнулася до землі пшениця, валки повсюдно поприростали до землі. Тому, власне, боротьба йде не за те, щоб «до колоска, до зернини» зібрати вирощене, а за те, щоб врятувати хоча б його скудні рештки.

— Це не могло не позначитися на виконанні держзамовлення, — сказав мені заступник голови Чернівецької облагропромради В. Вихристюк. — Із 80 тисяч тонн зерна на хлібоприймальні пункти колгоспи поки що відправили трохи більше 66 тисяч. На сьогодні лише чотири райони повністю розрахувалися з державою. Та ми відверто домовилися з керівниками господарств, що надолужимо згаяне. План хлібоздачі Буковина неодмінно виконає. Недобір ранніх зернових розрахуємо перекрити кукурудзою. Цього року маємо гарні види на її урожай.

Нинішні жнива не тішать рекордами. Але приємні вісті трапляються. Так, колгосп «Росія» Заставнівського району вдвоє перекрив держзамовлення. Є такі приклади і в інших районах. Передовим господарствам виділено додаткову кількість дефіцитних товарів — автомобілів, холодильників, пральних машин, мотоциклів тощо. Такі ж стимули передбачено і для колгоспів, що займаються вирощуванням льону і тютюну.

Доречним у відповідальну пору стало звернення до віруючих православної церкви краю єпископа Чернівецького і Буковинського Онуфрія, в якому є такі слова: «Прошу вас, дорогі брати і сестри, зібрати й віддати державі вирощений хліб. Адже він потрібен кожному з нас. Засвідчимо цим, що ми є єдиною, створеною Богом сім'єю, яка розділяє між собою горе і радість». Доречним, бо подекуди в селах уже почали вирувати страйкові пристрасті. Зокрема, в колгоспі «Правда» Кельменецького району на роботу нещодавно не вийшло три рільничі ланки. Жінки запротестували у відповідь на те, що керівництво господарства не віддало їм обіцяної частки заробленого збіжжя.

Конфлікт вдалося залагодити. Слова блаженнішого владики, мабуть, теж посприяли цьому. Одне слово, усі засоби для того, щоб не дати пропасти хлібові, хороші.

Василь БАБУХ,
власний кореспондент «Голосу України».
Чернівецька область.

БУРЯКОВА ЛИХОМАНКА

Степанківський цукрозавод на Вінниччині за добу може переробити 1870 тонн сировини. Його нинішніх запасів не вистачить і на три дні роботи. Буряки поставляють украй повільно.

Обласне об'єднання «Цукропром» розпорядилося розпочати новий сезон 4 вересня. Почали ж дев'ятого. Через шість годин роботи з'ясувалося, що немає сировини. З чотирьох районів, які обслуговували підприємство, тільки з Липовецького, а саме з колгоспу імені Димитрова, почали возити солодкі корені.

Повторний пуск заводу запланували на 12 вересня. Знову думали, як воно повернеться. А повернулося так: директор підприємства Володимир Пененко ще вранці гайнув службовою «Волгою» в потрібному йому напрямі. Хвилюватися довелося його підлеглим. Тим часом на заводі різко впала трудова дисципліна, зарплата поменшала, працюють на спрацьованому обладнанні, більшість трудомістких операцій виконується вручну.

Ще одна проблема: на підприємство надходять дуже брудні буряки. Як зауважив заступник директора по сировині, головний агроном Володимир Кунянський, вже повернули з цієї причини кілька автомобілів. Тільки по Вінницькому району — з колгоспів «Шляхом Леніна», імені Мічуріна, «Авангард»...

Тож сезон цукроваріння в області розпочався не найкращим чином.

Валерій ЛАЗАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Вінницька область.
Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

Селянський щоденник

НА ЦЕЙ РАЗ ОБІЙШЛОСЯ...

...колгоспові імені Карла Маркса Срібнянського району, який запросив 16 молдаван влітку прополювати цукрові буряки на 150-гектарній площі. Справа в тому, що приїжджі з Молдови уклали з господарством ще в березні договір, за яким вони мали одержати за роботу хліб. Колгосп з ними чесно розрахувався. Та на кордоні зароблене зерно не пропустили. Податкова інспекція виставила господарству штрафні санкції на суму 23 тисячі карбованців.

— Довелося б їх сплачувати, — говорить голова колгоспу П. Петрусенко, — якби не виступ на сесії обласної Ради депутата Миколи Сергієнка про нашу проблему. Завдяки втручанню конфліктну ситуацію владнано. Але ось намічається друга. Шість вірменів завершили будівництво дитсадка. Як ми з ними будемо розраховуватися, не знаю...

Сергій ПАВЛЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Срібнянський район Чернігівської області.

Увага!

КОНКУРС «УКРАЇНСЬКИЙ ФЕРМЕР» ТРИВАЄ

Редакція газети «Голос України» спільно з малим підприємством «Тавріяпроммашімпекс» виробничого об'єднання «Херсонський комбайновий завод імені Г. Петровського» проводить конкурс «Український фермер». Умови конкурсу вміщені у № 118 «ГУ» за 20 червня цього року. Заявки для участі в конкурсі приймаються до 1-го жовтня 1991 року, після чого компетентне жюрі розпочне свою роботу.

Ми продовжуємо лінію газети на відродження українського села, підтримку фермерів, орендарів, кооператорів. Ну, а переможців конкурсу чекають універсальні мотоблоки «Херсонець М-3».

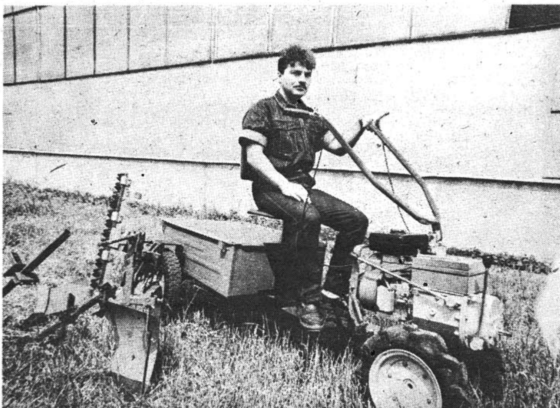

Млин агроновин

ТЮТЮН ВІД «ПРИКОРДОННИКА»

Агрофірма «Колгосп «Прикордонник» взялася вирішити проблему тютюнових виробів на Закарпатті, про що повідомив голова правління господарства А. Біров. Ведуться переговори з угорськими партнерами про придбання технологічної лінії по виробництву сигарет. Сировина (а її агрофірма виробляє щороку по 400 тонн) проходитиме переробку на Берегівському тютюново-ферментаційному заводі.

ОЗДОРОВЛЮВАТИ... ЗЕМЛЮ

Спільними зусиллями науковців і виробничників на базі філіалу УкрНДІ грунтознавства і агрохімії імені О. Соколовського налагоджено виробництво препарату «БПМ-АГАТ-25». До свого логічного завершення підійшли пошуки вчених, що намагаються знайти шляхи інтенсифікації сільського господарства екологічно чистими методами, які б не шкодили землі, а навпаки — оздоровлювали її. Препарат призначений для передпосівної обробки насіння зернових, зернобобових, льону та інших культур і повинен замінити хімічні протруювачі.

ДО МЛИНА — З-ПІД СЕВАСТОПОЛЯ

Як у добрі старі часи, потягнулися валки з зерном у село Геройське Сакського району Криму. Тут знову запрацював старий млин, відновлений місцевим колгоспом імені Войкова. У селах почали діяти власні пекарні, колгосп «Радянська Україна» обзавівся олійницею, а держплемзавод «Кримський» встановив у себе крупорушку. А на млин у селі Єлизаветине возять нині зерно навіть з-під Севастополя.

Валерій ЯСЕНОВСЬКИЙ, журналіст.

СТОЛІТНІЙ ПАТРІАРХ

Один з найстаріших навчальних закладів України аграрного профілю — Городищенський радгосп-технікум справив свій ювілей.

Заснована 1891 року підприємцем Михайлом Філіпченком сільськогосподарська школа набула розголосу у 20-х, коли поруч у Млієві відкрилась науково-дослідна станція садівництва славнозвісного Симеренка.

Більше семи тисяч агрономів-садоводів, овочівників випустив технікум за 100-річчя свого існування. Сьогодні до традиційних спеціальностей закладу додалась нова — технік-технолог переробки плодоовочевої продукції, яка користується особливим попитом у молоді.

Лідія ТИТАРЕНКО,
власний кореспондент «Голосу України».
Черкаська область.

Експрес-новини

Виступаючи на 46-й сесії Генеральної Асамблеї ООН міністр закордонних справ Японії Накаяма заявив, що Японія і СРСР повинні якомога швидше вирішити територіальне питання, і це відкриє дорогу для підписання мирного договору. Накаяма не конкретизував на передачі чотирьох Курильських островів Японії, але сказав, що керується останніми заявами Єльцина про можливість переговорів на цю тему. Як відомо, японське зовнішньополітичне відомство намагається якомога швидше домовитися про перші етапи переговорів.

* * *

Міністр закордонних справ СРСР Панкін заявив, що ядерна зброя залишається під ефективним контролем центральних властей і Радянський Союз готовий надалі виконувати всі домовленості, які було підписано раніше.

* * *

Літак, у якому знаходився недавно визволений британський заложник Джек Мен, зробив вимушену посадку на Кіпрі. Під час технічного огляду виявлено несправності гідравлічного вузла машини. Після тривалого ремонту літак у другій половині дня прибув до Лондона. В аеропорту Джек Мен заявив журналістам, що йому невідомо про долю інших заложників, захоплених проіранськими угрупованнями.

* * *

Більше ніж тисяча американців польського походження зібралися вчора в невеликій церкві в Бостоні для зустрічі з примасом Польщі кардиналом Глемпом. Це визначна подія в житті віруючих, які покинули свою далеку батьківщину — Польщу.

ПЛАТА ЗА ЛОЯЛЬНІСТЬ — ЖИТТЯ

Досліджуючи проблематику етносу, не можна обійти юридичний аспект, зокрема питання міжнародного і національного права. Тут я маю на увазі вирішення проблем відносин між державотворчими народами у федеральних країнах, заснованих на принципах ленінського або радянського принципу федералізму (СРСР, СФРЮ, Чесько-Словацька Федеративна Республіка), який не витримав перевірки часом — і в результаті ми стоїмо перед необхідністю пошуку нової моделі, в чому стикаємося з двома суперечливими тенденціями: намаганням центру зберегти федерацію, віддаючи деякі функції, які він раніше виконував, і намаганням членів федерації відокремитися.

Друге питання, яке для нас, русинів — українців у сусідніх з Україною державах дуже актуальне, — це становище національних меншин.

Проблема національних меншин у Центральній Європі залишилася «у спадок» від тих історичних часів і обставин, коли кордони держав часто змінювалися. Внаслідок цих обставин у становищі меншин опинилися русини — українці в Польщі, Словаччині, Румунії. Те ж саме стосується і Югославії, де русини-українці живуть у Сербії (Воєводині), Хорватії, Боснії і Герцеговині. На цих землях вони оселилися майже 250 років тому, прийшовши із Закарпаття. Живуть у нас також і нащадки переселенців з Галичини.

У Декларації про державний суверенітет України ясно визначено ставлення до проблеми взаємовідносин державотворчого народу і національних меншин. В першу чергу держава стоїть на охороні інтересів українців в Україні, де вони є більшістю і державотворчим народом, але в той же час в межах Радянського Союзу вони становлять одну з національних меншин, і це обумовлює певну специфіку їх становища. Держава також гарантує всім національностям, які живуть на Україні, право на їх вільний національно-культурний розвиток. І нарешті, українська держава виявляє піклування про представників українського народу, які розселені по всьому колишньому Радянському Союзу, у прикордонних державах, а також розсіяні по цілім світі.

Безсумнівно, Україна зможе виконувати ці декларовані положення лише тоді, коли дійсно стане суб'єктом міжнародної спільності, суб'єктом міжнародного права. Проте положення про охорону прав українців, які живуть у діаспорі, в Декларації про державний суверенітет розроблене недостатньо.

Україна як суб'єкт міжнародного права має активно відстоювати національні інтереси своїх меншин у діаспорі в міжнародних організаціях — перш за все в Організації Об'єднаних Націй.

Точка зору

Будучи русинами, до цього питання додамо ще й те, що є русини, які себе вважають частиною українського народу, але є й такі, що відокремлюють себе від нього. Перші визнають Україну своїм материком, тобто батьківщиною, другі — ні. Тим, які дотримуються української орієнтації, ніхто не може заперечувати право бути так само вірними Україні, як і українці в республіці. Державотворчі народи, які визнали, що русини є окремим народом (Югославія і де-факто Словаччина, хоча де-юре остання ще вважає русинів частиною українського народу), повинні визнати тих русинів, які відносять себе до української нації, зокрема, — їхнє право на відносини з Україною як зі своєю батьківщиною, а також всі права, які згідно з міжнародним правом належать національній меншині. Я не вважаю правомірною таку ситуацію, коли сьогодні більші права надаються тим русинам, які визнають себе окремим народом в межах відповідних держав.

Політика урядів майже всіх європейських держав, де живуть русини, спрямована на те, щоб відокремити їх від українців. Заради цього повсякчас підкреслюється будь-яка відмінність русинів одних від одних. Найяскравіше це знайшло своє відображення у переписах населення. Така політика виявляється також у намаганнях політично розмежувати і посварити русинів різної орієнтації в їхніх національних громадсько-політичних і культурних організаціях, які були недавно створені в системі політичного плюралізму.

Для досягнення цієї мети певні політичні кола у СФРЮ допомогли сформувати альтернативні меншинські об'єднання. У травні 1990 року організовано Союз русинів — українців Югославії, який вперше об'єднав усіх русинів-українців країни. Але в кінці того ж року як альтернатива Союзові у Руському Керестурі була заснована «Руска матка» — організація русинів усієї федерації.

Вибухнув навіть скандал, коли голова «Рускої матки» виступив з вимогою конституювати нову «Русинську державу в Європі». Проте влада у Сербії і Воєводині ніяк не прореагувала на ці заяви. Чи випадково?..

Щодо прав і обов'язків русинів-українців за межами України в Центральній Європі, то тут увагу громадськості слід привернути до такого питання, як лояльність національних меншин до держави в умовах громадянської війни державотворчих народів. У такому становищі народності перебувають рідко, і міжнародне право не дає визначення щодо обов'язку лояльності (чи цей обов'язок є обмеженим, чи необмеженим).

Для нас, русинів, характерним завжди було те, що ми дотримувалися лояльності до держави. Так було і за часів австро-угорської влади, так і тепер. Щодо охорони зовнішніх кордонів, у нас дилеми нема — лояльність необмежена. Що ж до громадянської війни, то виникає питання: на чий бік нам стати, або чи маємо ми право бути нейтральними?

Русини-українці живуть в Югославії в тих районах Хорватії, де нині йде жорстока війна (Вуковар, Петровци, Миклошевци, Оспек, Славонски Брод), у Воєводині на кордоні з Хорватією (Шид, поблизу Керестура, Коцура, Кули, Вербаса, Нові Саду), у Боснії (неподалеку Босанського Броду). Першою жертвою громадянської війни між сербами і хорватами був русин на ім'я Йосип Надь із Сотиня поблизу Вуковара. Наші люди організували охорону, щоб обороняти свій дім. Іще вбито і поранено чимало цивільних людей, завдано великої матеріальної шкоди майну громадян. Наших хлопців мобілізують до армії і в Сербії, і в Хорватії, і в Боснії. Скількох з них уже вбито і поранено — про це інформації ми не маємо. (До речі, словенці, македонці, мусульмани не хочуть, щоб їхні діти брали участь у громадянській війні. Вони відмовляються служити у війську).

Отже, постають запитання: чи мають право ті народи, що ведуть громадянську війну, мобілізовувати наших хлопців на війну, посилати брата на брата? Чи можуть вони вимагати участі представників національних меншин у війні на боці тієї чи іншої сторони? Адже платою за лояльність у такому випадку є життя!.. Чи має право наша національна спільнота противитися участі наших хлопців у громадянській війні? Чи має право наша прабатьківщина охороняти виходців з України?

Зрозуміло, що наша участь у війні на одному чи іншому боці може викликати репресії щодо всієї нашої народності. Тому ми виступаємо проти війни і проти участі в ній взагалі, проти мобілізації наших хлопців. Ми потребуємо об'єктивної інформації про становище русинів-українців, які опинилися втягнутими до громадянської війни. Необхідно, щоб міжнародне право визнало за народністю право на нейтралітет у громадянській війні, а також на відшкодування за цивільні жертви і втрачене майно.

Необхідно якомога швидше розробити кодифікацію колективних прав національних меншин у міжнародному праві. Ми розраховуємо на активізацію діяльності української держави у цьому напрямі, адже Україна має численну діаспору і обов'язки перед нею. Це, зокрема, може бути досягнуте у двосторонніх, багатосторонніх і регіональних угодах, що Україна укладатиме як міжнародний суб'єкт.

Володимир ХРОМОШ, юрист.
Нові Сад (Югославія).

Інформ-шоу

МАСКАМИ ПО ОФІЦІОЗУ

У фінському місті Тампере щороку проходить фестиваль «Тамперське театральне літо». Почали з самої церемонії відкриття, коли серед публіки у фраках та вечірніх сукнях час від часу з'являлися переряджені, схожі на якихось марсіян з витягнутими на півметра шиями. Вони перебивали жартами промови мера міста та представників театральної громадськості, надаючи дійству відтінок гри. І ніхто не ображався. А такий початок відбився і на всьому фестивалі, коли на великі та малі сцени перетворилися вулиці та площі, кафе, кінозали і навіть церкви. Крім 48 «класичних» труп з різних країн приїхали також колективи музики і танцю, ліцеїдів та пантомімістів, лялькові і циркові трупи. У фестивалі взяв участь і театр для глухих, актори якого «розмовляли» жестами, а ті, хто не розумів цієї дивної мови, дізнавалися про зміст з допомогою навушників.

МІЛЬЙОНИ ЗА МОРАЛЬНІ ЗБИТКИ

Здається, найближчим часом американському боксеру Майку Тайсону, екс-чемпіону світу серед професіоналів, доведеться добре перетрусити свої банківські рахунки та викласти «на бочку» чимало грошей. Бо організатор конкурсу «Міс Блек Б'юті» («Міс Чорна красуня») продюсер Андерсен подав на нього до суду, звинувативши в тому, що Тайсон «своєю поведінкою підірвав увесь престиж конкурсу, на створення якого пішли довгі роки». Майк пристав до 11 з 23 учасниць. Свої збитки Андерсен оцінив у 21 мільйон доларів.

Крім того, одна з учасниць звинуватила боксера у зґвалтуванні.

НАША МЕТА — «...ІЗМ»

Нещодавно в Мапуту відбувся установчий з'їзд нової опозиційної партії — Національного конгресу Мозамбіку (НКМ). Обраний головою партії вчитель В. Саєне заявив, що має намір балотуватися в президенти. Його підтримали чотири члени президії з'їзду та два делегата, першим з яких була дружина засновника НКМ, другим — домовласник, в якого сім'я Саєне знімає квартиру. Одноголосно, тобто сімома голосами, було схвалено і статут партії, де, правда, викладено лише загальні принципи та обіцянки. Голова НКМ вважає, що Мозамбік має йти власним шляхом, назва якому — «мононьянаїзм». Цей термін походить від назви африканської імперії — Мономотапа та імені національного героя країни — Нгунгуньяни.

Найбільш конкретна програма на найближчий час — перейменування столичних вулиць: Карла Маркса — на вулицю Мономотапи, Мао Цзедуна — на проспект Нгунгуньяни, а Хо Ші Міна — на вулицю Жоакіна Чіссано, нинішнього президента країни.

Погляд

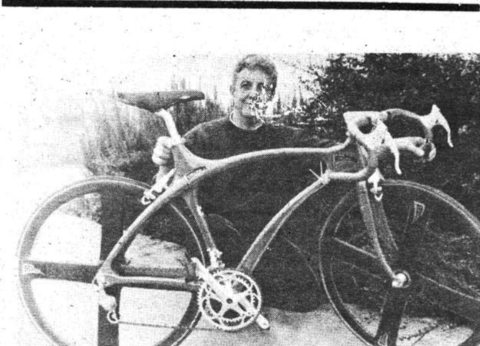

В ОЧІКУВАННІ ЧУДА...

Технічні новинки все частіше допомагають спортсменам досягати нових світових рекордів. Зокрема відомий французький майстер Лоран Фіньйон зацікавився удосконаленою машиною фірми «Коріма». Його прихильники передбачають несподівані результати.

Фото ТАРС.

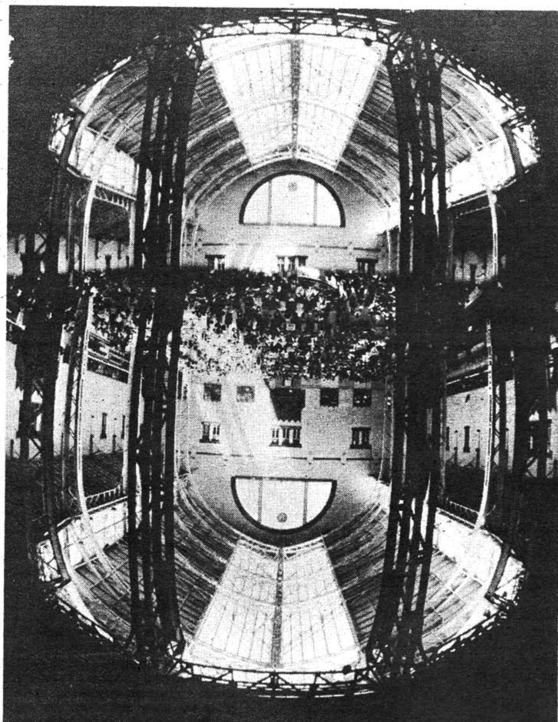

ЦЕЙ БАЗАР У НАС РИНКОМ ЗВЕТЬСЯ

(Закінчення. Початок на 1-й стор.).

Не поспішайте лаяти продавців за дороговизну. Спочатку спитайте, чого їм коштує виростити товар, привезти його, розташуватися. Продавці, як і ви, стоять у черзі — за місцем в торговельних рядах.

Цей дикий ринок — теж породження держави. Точніше, її бездіяльності. Податки, які не бере вона, беруть її службовці. Ринок починається ще задовго до ринку: влаштує, скажімо, хабар інспектора ДАІ — буде товар. Не зійшовся у розмірі «відступного» міцним хлопцям — можеш втратити все.

Купуючи овочі на ринку, не забувайте: ви платите не лише тим, хто їх виростив. Ви платите тому хлопцю, який міг не дати товару дістатися до прилавку.

Фото Миколи КОЗЛОВСЬКОГО.

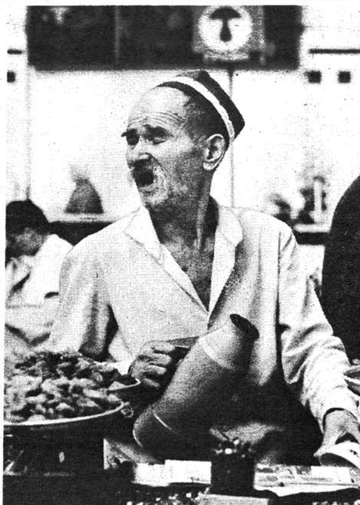

НАЦІОНАЛЬНІ АРМІЇ: БУТИ ЧИ НЕ БУТИ?

Леонід Кравчук, Голова Верховної Ради України:

— На сесії Верховної Ради прийнято рішення про армію, про війська, які знаходяться на території України. Їх підпорядковано, передано під юрисдикцію Верховної Ради.

Але це тільки політичне рішення. Тепер ми маємо здійснити цілу низку конкретних заходів.

...Уже сьогодні ми можемо вирішувати деякі питання, маючи відповідні повноваження. Ми маємо приступити до утворення республіканської гвардії. Вважаю, що це не може бути якась сила, що діє паралельно збройним силам України.

Я хочу... подумати, як забезпечити офіцерів і військовослужбовців житлом, розв'язати соціальні проблеми для того, щоб вони мали спокій на Україні.

Олександр Ємець, народний депутат України:

— Рішення про створення Збройних Сил України прийнято в умовах ліквідації наслідків державного перевороту. Нам необхідно було створити хоч якісь механізми захисту суверенітету республіки... Але процес створення національного війська буде поступовим, через трансформацію існуючих військових округів і Чорноморського флоту в Українську національну армію. Звичайно, є багато схем, як це найкраще зробити. Я думаю, що навряд чи якась республіка відмовиться від ідеї колективної оборони. Але очевидно, що всі війська, які дислокуються на Україні, в системі цієї оборони діятимуть лише на підставі рішень Верховної Ради України.

Створення Української національної армії не означатиме, що буде якась дискримінація за ознаками національності, партійності. Верховна Рада України прагне, щоб у майбутньому національному війську всім було добре, щоб служити в ньому було престижно.

Костянтин Морозов, генерал-майор, міністр оборони України:

— 10—11 вересня делегація України брала участь у консультативній зустрічі, на якій вироблялася концепція реформи збройних сил. Наша делегація однозначно заявила про свою позицію. Ми, насамперед, висловили те, що запропоновану концепцію єдиних збройних сил не підтримуємо. Вважаємо, що єдине керівництво повинно розповсюджуватися тільки на стратегічні сили, включно з ядерним компонентом. Ми твердо сказали: Україна матиме власні збройні сили для того, щоб народ України знав — це його власна армія. Вона не допустить повторення ні того, що було в давнішній історії, ні того, що ми нещодавно пережили.

Після подій останніх місяців про «розповзання по національних квартирах» не те що не можна говорити іронічно чи з осудом, а навіть і взагалі говорити нерозумно. Це — вже історичний факт, про закономірність і доцільність якого сперечатися історикам. Політикам же, а разом з ними і нам, треба жити реаліями і зробити все так, щоб у нашій «національній квартирі», ймення якій Україна, жилося краще, ніж у союзній «комуналці», щоб ніхто не схотів спробувати на міцність її двері, не зазіхнув на скарб господарів.

Саме турбота про безпеку й привела до думки, а потім до глибокого переконання, що поряд з іншими одним із важливих атрибутів справжньої державності є національна армія незалежної держави, яка складає присягу і підпорядкована тільки їй. І знову — вихор протилежних точок зору, думок і поглядів. Одні стверджують, що зазіхнули на «святе», єдність Збройних Сил СРСР, інші заперечують, що «святе» було далеко не таким у Тбілісі, Баку, Вільнюсі, частково у серпневій Москві. А отже, потребує змін, і вони відбуваються.

Національні армії, принаймні на папері, — сьогодні теж уже реальність. Тож ми знову пропонуємо вашій увазі принципові думки політиків, військових і журналістів щодо національних армій, зокрема української.

Ігор ГРУШКО,
Володимир СКАЧКО.

Фото Віталія ЛЕЩИНСЬКОГО.

Володимир Лобов, генерал армії, начальник Генерального штабу Збройних Сик СРСР:

— Під час наради в Києві представники різних політичних течій, включно з Рухом, вказали на необхідність створення на Україні сил, які були б спроможні надійно захистити її незалежність, державний устрій, конституційні органи влади.

Ми ж, військові, в принципі визнавши таку необхідність, намагалися пояснити, що для вирішення цього завдання не обов'язково відривати частину Збройних Сил СРСР.

Головне завдання, безперечно, — зберегти єдині Збройні Сили для захисту того економічного простору, який склався внаслідок нових взаємозв'язків між союзними республіками, які проголосили незалежність.

Євген Шапошников, маршал авіації, міністр оборони СРСР:

— Якщо говорити про організацію Збройних Сил у новий період, то незалежно від устрою країни — федеративного чи конфедеративного — мій погляд щодо Збройних Сил залишається незмінним: вони повинні бути єдиними.

Віктор Прудников, генерал-полковник, головнокомандуючий Військами протиповітряної оборони:

— Питання оборони дійсно стали сьогодні надзвичайно складними. Ситуація в країні змінюється швидко, і важко передбачити, що станеться через місяць. Проте в будь-якому випадку, на мою думку, важливо зберегти цілісність Збройних Сил. Тільки за цієї умови ми не втратимо високий рівень бойової підготовки, матимемо можливість якісно виконувати завдання, властиві армії. А от розтягування її по «національних квартирах» матиме серйозні наслідки.

Юрій Максимов, генерал армії, головнокомандуючий Ракетними військами стратегічного призначення:

— Як тільки заговорили про незалежність, так відразу ж виникла проблема кордонів. У що вона виллється, якщо кожна республіка матиме власні збройні сили? Невже Карабах нас нічому не навчив?

Та й зовнішня безпека кордонів теж, на мій погляд, може опинитися під загрозою. Мало хто з наших сусідів не має до нас територіальних претензій. До єдиного Союзу у них одне ставлення, до роздробленого, позбавленого ракетного щита, може бути зовсім інше. Мене така перспектива насторожує.

Інша справа — національні формування для розв'язання якихось внутрішніх завдань. Про це можна говорити. Як і про те, щоб урегулювати у правовому відношенні перебування військ на території республік... Але не можна йти на те, щоб кожна республіка забезпечувала свій суверенітет і безпеку своїми збройними силами. Ні до чого доброго це не приведе.

Борис Громов, генерал-полковник, колишній командуючий 40-ю армією в Афганістані:

— Я негативно ставлюся до створення всіляких національних військових формувань... Чим менше буде зброї в країні, тим краще.

З ПРЯМОГО ЕФІРУ. «РАДІО «СВОБОДА»:

— Міністром оборони України призначено 47-літнього генерал-майора авіації Костянтина Морозова. Про це оголосив голова українського парламенту Леонід Кравчук на сесії Верховної Ради. Тоді ж Кравчук зачитав звернення до військовослужбовців усіх частин Радянської Армії, які дисльоковано на території України. Серед іншого в ньому мовиться, що рішення про створення Міністерства оборони України, її збройних сил і республіканської гвардії не скероване на зниження бойової готовності військ. Воно, це рішення, переслідує гуманістичну мету: не допустити використання війська проти народу України.

З цього приводу голова військової колегії Руху Віталій Чечило зазначив, що власні збройні сили незалежної України організовуватимуться на принципах поміркованої достатності, професіоналізму і департизації. Україна буде вільною від ядерної зброї та атомних підприємств зоною. Вона залишатиметься вірною принципам нейтралітету, не приєднуватиметься до жодних військових блоків.

Згідно зі словами Чечила, за допомогою канадських спеціалістів підраховано, що чисельний склад української армії сягатиме 350 тисяч чоловік. Базуватиметься вона на аеромобільних дивізіях, які не матимуть наступальної зброї. Передбачається також, що в кожній з 25 областей України існуватимуть бригади республіканської гвардії. Створюватимуться вони на основі нині існуючих підрозділів МВС республіки.

— Щоб уникнути непорозумінь, — заявив В. Чечило, — необхідно прийняти закон щодо статусу військових підрозділів СРСР на території України. Протягом перехідного періоду, — сказав він, — республіки мусять співдіяти із союзними Збройними Силами й брати участь у стратегічній обороні суверенних держав.

Все це звучить гарно. Але як воно далі буде, сказати дуже важко. Центр навряд чи погодиться на будь-яке розділення Збройних Сил. Так, начальник Генерального штабу Володимир Лобов днями так прямо й заявив: «СРСР — єдиний економічний простір, а отже, ядерна зброя повинна перебувати в одних руках, у центрі».

Ну, на ядерну зброю Україна й так не претендує. Але що таке центр згідно з Лобовим? Правда, щодо ядерної зброї, то от, наприклад, депутат української Верховної Ради Іван Заєць нещодавно сказав у інтерв'ю американській газеті «Лос-Анджелес таймс», що Україна повинна залишити в себе цю зброю, щоб викликати до себе серйозне ставлення з боку решти світу. Та це його особиста думка...

Але повернімося до поняття «центр». Як заявив у телепередачі, що транслювалась на США і СРСР, російський президент Борис Єльцин (у ній брав участь і Михайло Горбачов), ядерна зброя знаходиться на території Росії, України й Казахстану. На майбутнє, заявив Єльцин, ця зброя з України й Казахстану буде переведена на територію Росії і він покладає на свою республіку головну відповідальність за контроль над нею.

Коли читаєш і чуєш усе це, часом складається враження, що хтось намагається повернути все до стану, який існував напередодні Жовтневої революції, назад до Російської імперії, до Росії-матінки.

Відмовившись від політичного й військового контролю над країнами Східної Європи, погодившись, врешті-решт, хоча й з великим скрипом, на відокремлення Прибалтійських республік, чи не перетворюється Радянський Союз, чи то пак, Росія в структуру, якою вона була понад 70 років тому, звісно, на сучасному рівні? Мовляв, ну, добре, не вдався наш комуністичний експеримент, то почнемо все спочатку, але цілісної 1000-літньої держави не порушимо. Але це — лише припущення. Реальністю, однак, лишається те, що, як заявив у Москві новий міністр оборони СРСР маршал авіації Євген Шапошников, незалежно від того, яким буде устрій країни, армія залишиться єдиною й неподільною.

Чи не знайомі вам ці слова, щоправда, в дещо іншому контексті?

З ПОВІДОМЛЕНЬ ПРЕСИ:

Білорусія — на порозі створення національної гвардії. Тут уже засновано республіканське об'єднання військових. Його голова Г. Банкевич повідомив, що основне завдання об'єднання полягає у створенні білоруської національної гвардії та армії, які захищатимуть суверенітет республіки.

* * *

Президент Молдови М. Снєгур видав указ про організацію національної армії. Урядові республіки доручено розробити протягом місяця всі питання, що стосуються її матеріально-технічного оснащення, фінансування та укомплектування офіцерами й рядовим складом. Республіка збирається невдовзі розпочати переговори з Москвою про виведення з її території військових частин Радянської Армії.

* * *

За президентським указом в Узбекистані створюється міністерство у справах оборони з метою, як сказано, «захисту державного суверенітету, конституційних прав і свобод громадян, а також територіальної цілісності Республіки Узбекистан». Воно, зокрема, відповідатиме за заснування узбецької національної гвардії.

* * *

Згідно з указом президента Грузії З. Гамсахурдіа, в республіці створено міністерство оборони, яке має повноваження сформувати національну армію і взяти на себе матеріально-технічне забезпечення військ.

* * *

Міністр оборони Азербайджану генерал-лейтенант В. Варшатли заявив, що республіка не опиниться в небезпеці, якщо з неї вийдуть радянські війська. Бо спільно з місцевими Радами й військкоматами вже здійснюється робота по створенню сил національної самооборони.

* * *

Президент Туркменистану С. Ніязов висловився за введення республіканської грошової одиниці, а також за створення незалежної структури зовнішньоекономічної діяльності і власного військового округу.

Володимир БУКОВСЬКИЙ:
РАДЯНСЬКЕ ГРОМАДЯНСТВО МЕНІ НЕ ПОТРІБНЕ...

Точка зору

Володимира Буковського представляти широкому загалові навряд чи треба. Якщо пригадати публікації преси більш ніж десятилітньої давності, то він — «ворог соціалізму», «очорнитель», «дисидент продажний». Якщо звернутися до сьогоднішніх «мас медіа», то — «в'язень совісті», «демократ», «борець за свободу». Проте краще, мабуть, звернутися до самого Володимира Буковського, який нещодавно з триденним візитом відвідав столицю України, зустрівся з громадськістю, побував у парламенті. Дивного в цьому нічого нема: це сьогодні з високої парламентської трибуни «загинають таке» усі, кому не лінькі, а в свій час говорили тільки одиниці. Один з них — Буковський.

— ПАНЕ Володимире, перш за все особисто хочу поздоровити вас із поверненням на Батьківщину. На ваш погляд, завдяки чому це стало можливим?

— Мабуть, тому що прокинулася країна і зрозуміла те, про що ми говорили і двадцять, і тридцять років тому. Це — головне. Я не дякую за це ні урядові з його політикою, ні панові Горбачову з його гласністю і перебудовою. Він робив це для своїх цілей, а не для нас. А те, що люди теж скористалися цією можливістю і домоглися свого: справжньої свободи, справжньої демократії і незалежності республік, це їхня заслуга.

— А що, ви вважаєте, ми досягли вже справжньої свободи, демократії, незалежності?

— Ну, не скажу, що повною мірою. Ви на шляху до цього, але переконаний, що все це — справа часу і надовго відкладатися, так би мовити, у довгу шухляду не буде. Перемога невдовзі буде остаточною і необоротною. Ніяких серйозних перепон не бачу.

— А той заколот, що провалився? Адже, що б там не говорили про перемогу демократії, закулісного режисера ми ще не знаємо. Як ви оцінюєте цей путч? Можливі рецидиви на вищому й організаційному рівні?

— За моїми глибокими переконаннями, істинний організатор і автор заколоту — це сьогоднішній Президент СРСР Горбачов. У мене нема ніяких сумнівів у цьому, хоча й доказів нема, слідство триває. Але переконаний, що рано чи пізно це буде й доведено, обнародувано.

А повторення тих подій можливе, але зовсім в іншій редакції. Можливе перегрупування сил, які ще залишилися незруйнованими і недобитими. Надламаними, але ще сильними, особливо в російській провінції, в глибинці, де фактично нічого не змінилося на відміну від Москви, Санкт-Петербурга, Уралу. Старі сили ще спробують задушити ті зміни, які відбулися у центрі.

Інший сценарій — це збудження міжнаціональних суперечок між республіками і Росією, зокрема між Україною і Росією. Це завжди можна спровокувати. Тому треба бути надзвичайно пильними і мудрими, бо такі конфлікти тільки на користь залишкам старої комуністичної системи.

— Наскільки глибоко ви пов'язані з Україною?

— О, зв'язки глибокі. Вони проходять через моїх співкамерників і співтабірників. Тих, з ким я контактував у минулі роки. Це були люди, яких називали «дисидентами», «правозахисниками», а якщо вони були з республік, то й «націоналістами». Це в першу чергу Левко Лук'яненко, Вячеслав Чорновіл, Олесь Шевченко і багато інших, кого сьогодні нема в парламенті, але вони активні у вашому національно-демократичному русі. Адже українців у таборах було дуже і дуже багато. Я застав ще старих політв'язнів.

— Певно, ще тих, хто одержав 25-річні терміни ув'язнення?

— Так, тих, кого називали «бандерівцями» і які одержали і по 20, і по 30 років, бо їм увесь час терміни збільшували, наприклад, за табірні повстання.

Багатьох із них уже нема серед живих...

— Мета нинішнього вашого візиту на Україну?

— Перш за все хотів би ознайомитися із ситуацією і все побачити на власні очі: дуже багато незрозумілого, коли дивишся збоку. От і вирішив приїхати, поговорити з друзями, поспілкуватися з людьми. Це поїздка-ознайомлення, але я, звичайно, хотів би й дізнатися, чим можу бути корисним старим друзям. Хотів би дізнатися, яка їм допомога потрібна, включаючи й допомогу із Заходу, де живу. (А я живу у Великобританії останні п'ятнадцять років). Хотів би також якимось чином розвіяти враження про нібито «імперські замашки», створене неоковирними діями російського керівництва. Дуже важливо пояснити, що це ніщо інше, як неоковирність і помилка, але ніяк не політика. Це зрозумів із розмов у Москві. Дуже важливо не допустити загострення відносин.

— Тобто ви поділяєте точку зору Олени Боннер, яка сказала, що Борис Єльцин стане її особистим ворогом, якщо посягне на незалежність України?

— Безумовно. Справа в тому, що ми можемо підтримувати політику Єльцина, а не його самого з його «завихреннями». Важлива демократична політика російського керівництва, якщо вона не буде такою, ми всі перейдемо в опозицію. Це — безумовно.

— Пане Володимире, уявіть собі: ви повернулися на Батьківщину раніше років на два-три. Погодилися б ви балотуватися в депутати російського парламенту?

— Ви знаєте, це на Україні багато колишніх політв'язнів стало депутатами, а в Росії можна налічити двох-трьох чоловік. Та й не бачу сьогодні особливої користі від особистої участі в парламенті. Мені здається, що час для цього ще не настав, але готовий допомагати демократам так, як це робив усе життя, усіма доступними мені засобами.

— Ви відчуваєте себе переможцем?

— Ви знаєте (посміхається)... Я радше відчуваю, що перемогло людство, перемогли принципи людяності і моральні норми, які відстоювали колись, але не як особисту перемогу. Я тільки зробив посильний внесок у цю справу. Вона була нашою спільною справою, тому відчувати себе переможцем було б надто примітивно. Я волею-неволею завжди думаю про тих, хто до цих днів не дожив, загинув у таборах, у в'язницях, у вигнанні... Ні, не відчуваю себе тріумфатором. Є велике відчуття полегшення.

— Вас, здається, обміняли на Луїса Корвалана. Як склалася його доля, ви не знаєте?

— Я знаю про долю Корвалана досить детально. Він жив у Москві, був глибоко нещасною людиною, КДБ за ним слідкував. Коли він виїжджав за кордон, то родичів з ним не випускали, залишали заложниками. За першої ж можливості, після демократичних виборів у Чилі, він виїхав туди і там мешкає. Людина він уже літня, активною політичною діяльністю не займається.

— Але ж торгівля людьми, обмін заложниками активно сьогодні використовується й у нас. Досить згадати вірменсько - азербайджанський, молдовсько - придністровський конфлікти. Навіть демократи цим грішать. Як ви до цього ставитеся?

— Абсолютно негативно. Але мій варіант не можна порівнювати із сьогоднішніми. У той час це мало хоч якийсь сенс, зокрема пропагандистський. Адже, обмінявши нас, Брежнєв таким чином визнав наявність політв'язнів у СРСР. Я дістав змогу розповісти про долю своїх співкамерників...

А що стосується сьогоднішнього обміну заложниками в гарячих точках етнічних конфліктів, то це зовсім інша справа. Це небезпечний шлях, і ви, певно, розумієте відмінність. Така практика завжди трагічна, пов'язана з ризиком для людського життя і за міжнародними законами є тяжким злочином. Категорично засуджую такі дії, хто б їх не вчиняв.

— Повернемося до «ГКЧП». Сьогодні «гекачепісти» сидять. Під час суду на них чекає, так би мовити, «п'ять хвилин громадського сорому» і невідомо, яким буде вирок. Мені особисто не може подобатися ота «кампанія милосердя» щодо учасників путчу: мовляв, не треба їх суворо карати, досить морального осуду. Мені здається, що це ланки одного ланцюга: кимось спланований невдалий переворот, заборона компартій, яка вивела їх з-під осуду громадської думки, бо нібито вони не існують, і спроба вивести ватажків заколоту з-під кримінальної відповідальності. Вам так не здається? І взагалі, як, на ваш погляд, треба покарати путчистів?

— Я — людина теж досить милосердна і проти того, щоб переслідувати всіх людей, хто брав участь у каральній машині тих часів. Це небезпечно. Бо якщо переслідувати всіх комуністів, то це 18 мільйонів, і не всі вони винні. Навіть керівний апарат — це теж багато. Я був в опечатаному приміщенні ЦК у Москві, і мені разом із телекореспондентом Бі-бі-сі показали сховище-архів номенклатури ЦК. Ціла зала із шафами, забитими досьє на один мільйон чоловік! Один мільйон навіть найвищого керівного прошарку! Ми не можемо створювати новий ГУЛАГ. Більше того, під час телебесіди з В. Бакатіним я погодився з ним, що не можна оприлюднювати ті мільйони інформаторів-«стукачів». Це було б неправильно, жорстоко і безглуздо. Але коли ми аргументуємо цю точку зору, то, звичайно, не маємо на увазі конкретні злочини і конкретних злочинців. Сьогодні неможливо знайти винуватців українського голодомору тридцятих або масових репресій 37-38 років, вони майже всі повмирали. Але ж були злочини вже на наших очах. Були вбивства в Тбілісі, в Баку, у Вільнюсі...

— Тобто у кожного злочину є прізвище, ім'я та побатькові, і закон має спрацювати?

— А як же інакше?! Це свіжі злочини і свіжа кров. Під час серпневих подій, не забувайте це, теж загинули люди. Слава Богу, загинуло всього троє юнаків, але ж їхня кров на заколотниках. Це неможливо залишити безкарним. Це було б образою пам'яті тих людей, які загинули, і тих тисяч, які прийшли захищати «Білий дім».

Я — принциповий противник смертної кари все своє життя. І в цьому випадку кажу: кров не потрібна, але правосуддя має торжествувати. Поряд із осудом всього людства наших подій.

— А що робити із «стукачами»? У мене був сумний досвід спілкування з КДБ ще в університеті. Так-от під час «бесіди» зі мною комітетчики продемонстрували таку «обізнаність» у моїх справах, що мені здалося: не було такого місця, такої компанії, такої бесіди, інформації, про яку вони б не знали. Хіба що думки не читали. Мені поталанило на розумних людей в КДБ, і моя бесіда з ними закінчилася щасливо, але коли її згадую, то й досі якось не по собі. Що робити з такою «поінформованістю»? Адже це страшно...

— Коли впала НДР і люди почали знайомитися зі спадком спецслужб, то вони встановили, що «штазі», «стукачів» було приблизно десять відсотків населення. Якщо накласти цю цифру на нашу кількість населення, навіть якщо взяти п'ять відсотків, то це вже п'ятнадцять мільйонів. Займатися цими людьми як злочинцями неможливо і безглуздо. Хоча б уже тому, що більшість із них працювала на КДБ не з доброї волі. Людей залякували, шантажували. Але чого ніяк не можна допустити, так це того, щоб хтось знову їхніми послугами користувався.

— А що ж з ними робити?

— По-перше, як на мене, вилучити всі ці архіви із КДБ і тримати їх десь у іншому місці. По-друге, я запропонував Бакатіну, що треба створити групу людей, не пов'язаних з КДБ і чесних, оголосити їхні телефони, по яких би до них могли звернутися всі, кого спробують знову шантажувати. Не можна допустити оцього розповзання шантажу по країні. Адже це було вже в Західній Європі, коли радянська розвідка знаходила нацистських «стукачів» і шантажем змушувала їх працювати на себе. До цих пір не до кінця з'ясованим залишилася гучна справа колишнього генерального секретаря ООН Курта Вальдхайма. Він зайняв цю посаду на вимогу радянської сторони, а згодом стало відомо, що у нас зберігалося досьє на нього із документами про його неблагові́дні вчинки в Греції, в операціях проти євреїв тощо. Таких речей не повинно бути. Не можна допустити переслідувань, а з другого боку, не можна допустити, щоб цих людей використовували як зброю проти інших. Для цього, повторюю, треба вилучити всі архіви, закрити їх подалі від КДБ і приготуватися до легального захисту таких людей і знешкодження шантажистів. Хоча, можливо, в когось є інші ідеї.

— І останні запитання: з якими процесами тут ви пов'язуєте можливість свого повернення на Батьківщину, чи вірите в те, що у нас усе справді буде добре?

— Чи буде у нас усе добре — це, повторюю, питання часу. Ми всі розуміємо, що буде, і проблема в тому: коли? Що комуністична система вмирає, це мені зрозуміло. Її агонія може бути порівняно безболісною, але може бути й кривавою: ми вже говорили про можливі сценарії виступу «повзучої контрреволюції» в провінції, свого роду Вандеї по-нашому. Сьогодні дуже багато чого залежить від поведінки республіканських урядів. На Україні, мені здається, дуже багато залежатиме від виборів президента і перевиборів до парламенту. Головне, щоб у людей не виникло апатії, байдужості. Чим більше апатії, тим більше «колишніх» прийде до влади, — це для мене аксіома. У мене нема сумнівів, що років через 10—15 наші країни стануть на ноги, але перехідний процес мене хвилює. Тому я й приїхав до Москви, наприклад, домовитися про створення міжнародної комісії для дослідження архівів ЦК і КДБ. Домовленість така вже є, і слава Богу.

А чи повернуся я сюди, — це питання скоріше технічне, ніж політичне. Я — англійський громадянин, повертатися можу тільки на час, який дозволяє віза. Брати радянське громадянство не хочу і ніколи не візьму, воно мені не потрібне. Але коли російський парламент прийме закон про російське громадянство, то буде інша розмова.

Вів розмову Володимир СКАЧКО, парламентський кореспондент «Голосу України».

МАКЛАЙ, ВНУК

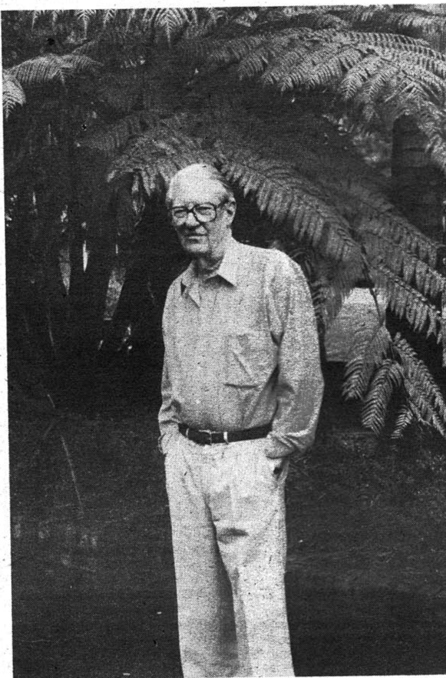

Він театрально, десь аж галантно-грайливо, відрекомендувався-розшаркався:

— Здрастуй! Я — Миклухо-Маклай... Тільки... не Микола, а Пауль...

Я назвав себе.

Вмить обличчя його з добродушно-зверхнього, іронічного й насмішкуватого стало ображеним, стурбованим, аж геть злим. Несила було встежити за цією гамою почуттів, яка змінювалася на його обличчі з калейдоскопічною швидкістю. Не театрально, а насправжки взяв мене за барки:

— Ви-и-и з Києва-а-а?! З України-и-?! Та-а-а якого-о-о ви-и біса-а-а... — здогадуюсь, що в англійській мові слово в нього знайшлося куди солоніше, бо моя перекладачка геть знітилась і почервоніла, але, спіткнувшись на хвильку, продовжувала тлумачити його вже спокійнішу мову на українську. — Та якого ви... — знову повторив, — віддали Маклая Москві, Росії? Він же ваш, український!.. Перший українець в Австралії! Тільки Сіднею подарував дев'ять років свого короткого життя...

Вже ми знайшли затишне кафе і столик просто на вулиці, під пальмою, замовили каву, а сімдесятивосьмирічний Пауль усе ще не міг заспокоїтися:

— Обіцяйте мені, що як тільки приїдете в Київ, підете у вашу Академію наук і скажете, щоб негайно зайнялися цією справою — повернули Україні її сина; геніального вченого, великого мандрівника і цікаву людину-гуманіста Миколу Миклухо-Маклая. Скажіть, що через пресу запропонуєте створити в Києві музей мого діда, — бо буде ганьба: Сідней має музей, а його батьківщина й досі через більш як сто років, ні...

Обставини так хотіли, щоб австралійський нащадок мого славного земляка-співвітчизника не особливо мітингував: ні сіло, ні впало раптом хлюпнула така тропічна злива, що ми за пару метрів до дверей кав'ярні були мокрі, мов хлющі — аж у напівпідвальчику нас наздогнав розкотистий грім.

Оглянулися. Вільних столиків було ще вдосталь. Ми знайшли місце в кутку, біля вікна, аби менше заважали нашій бесіді.

Пауль вибрав собі місце обличчям до зали і напівока до вікна: звідси, ніби із спостережного пункту, швидко окинув поглядом і тісне приміщення з моряцькими атрибутами: рибацькою сіткою ще й із заплутаними в ній засушеними чудернацькими рибинами, штурвалом лискучим, мідним дзвоном, і хідник під вікнами.

Пауль розповідав про своїх дітей, а я, слухаючи, розмірковував: чому це він раптом так до мене вшпинився за Україну, що це на нього найшло? Добре ж знає, що в усіх підручниках, енциклопедіях, документальних і художніх книгах, в музеях — усюди, де тільки можна, підкреслюється, що «Микола Миклухо-Маклай — великий російський вчений-природознавець». Мало де, ніби між іншим, скоромовкою значиться, що «народився у Малині, що в Малоросії», а так — все як годиться, усе, як має бути. Навіть нью-йоркський доктор історії С. Ф. О'Коммор, якщо й має якісь претензії, то зовсім іншого плану: «Так богові захотілося, щоб Миклухо-Маклай народився у Росії і таким незалежним від нього чином став підданим російського царя. Та сам факт підданства чи громадянства ще не дає достатньо підстав зараховувати успіхи будь-якого вченого до здобутків науки цієї держави або країни, хоч, як стверджують марксисти, країна і держава — два різні поняття. Ми, одначе, різниці тут не бачимо. Зате знаємо достеменно: в експедиції Миклухо-Маклая Росія як держава майже ніяких коштів не вклала, тому претендувати на плоди його наукової діяльності право її, певно, сумнівне».

Ну, коли отак різко заперечується право Росії називати Миколу своїм сином і

Тут уже, певно, мій співрозмовник Пауль Миклухо-Маклай у запомозі не стане — треба гортати давні фамільні фоліанти, визбирувати по зернятку із різних написаних плутаних біографій великого дослідника оті зерна правди, які, коли їх скласти докупи, і дадуть справжню картину його походження.

А мандрувати доведеться аж ген-ген у глиб років, на Запорозьку Січ, де далекий предок Миколи — Охрім Макуха був там курінним отаманом.

Про військові подвиги і житіє Охріма Макухи у Війську Запорозькому та його трьох синів — Омелька, Назара і Хому — ми, може б, і не знали (бо де, коли і хто із козаків-запорожців вів свій життєпис?), коли б один із його нащадків, Миколин дядько Григорій, не вчився і не товаришував у Ніжинській гімназії точних наук (пізніше — ліцей, нині — педагогічний інститут) із самим Миколою Васильовичем Гоголем. З-поміж багатьох родинних переказів, які передавалися з уст в уста Макух, Григорій розповів і таку історію.

Якось, коли запорожці воювали проти польської шляхти, середульший Охрімів син Назар закохався у полячку і, за її намовою, зрадив не тільки козаків-побратимів, а батька та братів — він разом із обложеними козаками шляхтичами перебував у замку. Омелько і Хома вирішили викрасти звідти брата-зрадника й передати його перед козацький суд, щоб хоч у такий спосіб зняти із себе ганьбу перед товариством.

Ніч їм допомогла — братам наче все вдалося, як планували, та коли виходили із замку, натрапили несподівано на притаєну варту. Хома став прикривати Омелька, який ніс зв'язаного Назара, і загинув у нерівному бою. Омелько таки допровадив до козаків свого брата, якого Охрім власноручно скарав на смерть.

Є свідчення, що, пишучи за цією родинною історією епізод у повісті «Тарас Бульба», Микола Васильович використав і слова старого Макухи, які передавалися з покоління в покоління: «Немає уз святіших за товариство! Батько любить своє дитя, мати любить своє дитя, дитя любить свого батька й матір. Та це не те, братці: любить і звір своє дитя. А ось порідннитися душею, а не кревно, може тільки людина».

І в наступних поколіннях Макух було чимало достойних козарлюг, про яких не соромно розповісти людям — та от Микола Гоголь вибрав лише оту, давню подію, пов'язану з Охрімом та його синами.

А для нас цікавий іще прапрадід Миколи, правнук Охріма — Степан Макуха. В молодості був він, видно, недотепа, або клаповухий, бо за ним міцно прив'язалося вуличне прізвисько «Махлай». Воно б, може, нічого, забулося те з часом — й не такі прізвиська люди мали та й з ними пішли без пам'яті, але Степан дуже вже геройський був козак — сама імператриця Катерина II викликала його в Петербург: вручила найвищий орден Володимира I ступеня й дворянську грамоту.

Тому, підписуючи папери, за козацьким звичаєм, мав поруч із прізвищем ставити ще й прізвисько. Скажімо, отак: хорунжий Війська Запорозького, царською милістю дворянин, козак Степан Макуха, на прізвисько Махлай. Але хто таке захоче писати, коли ти вже не просто собі челядь — дворянин! А що кмітливістю Степан славився не лише в боях, то хутко, щоб і звичаїв запорозьких не порушувати, і солідніший вигляд серед панства мати, переробив «Макуху» на «Миклуху», а «Махлая» на «Маклая». Ще й для остаточної статечності, величі й оригінальності поставив між ними, цими словами, рисочку. І вийшло справді солідно: Степан Миклухо-Маклай!..

Батько Миколи, теж Микола, зрозуміло — прямий нащадок отого славного геройського козацтва Макух.

Мати ж, Катерина, народилася в родині лікаря-німця, одруженого з польською дворянкою.

Це й дозволило Миколі Миколайовичу Миклухо-Маклаєві у березні 1884 року відповісти кореспондентові австралійської газети «Сідні морнінг геральд» на запитання про свою національність так: «Моя особа — то живий приклад того, як благочинно поєдналися три одвічно ворожі сили. Гаряча кров запорожців мирно злилася з кров'ю ляхів та германців. Чого в цій суміші більше, чи яка з її складових частин у мені найзначиміша, судити було б легковажно, та й навряд чи можливо. Я дуже люблю вітчизну мого батька — Малоросію, та ця любов не затьмарює моєї поваги до інших двох батьківщин рідних моєї матері — Німеччини і Польщі».

Та що там багато говорити, робити здогадки, припущення — краще послухаємо самого Миколу Миколайовича.

Отже, 1874 рік. Острів Амбоїна, на якому він завжди зупинявся по дорозі з Батавії у Нову Гвінею і назад. Це була для нього проміжна база.

Тут, ідучи до своїх друзів-папуасів на «берег Маклая», він купував їм подарунки, робив усілякі припаси для себе; повертаючись, підліковувався у місцевому госпіталі.

Сьогодні, більш як через сто років, звідси, із столиці Молукського архіпелагу, до нас зі сторінок свого записника знову промовляє Миклухо-Маклай: «Окремі пейзажі Амбоїни вражають схожістю з Малоросією, особливо озвучені співом птахів ліси на узвишшях. Ніколи не думав, що це може мене так сильно зворушити. Часом, забравшись рано-вранці на яку-небудь з поблизьких верховин, я просто з гордістю відчував себе малоросом, зовсім не думаючи при цьому ні про те, щоб погамувати свою надмірну пристрасть, ні про те, щоб розважливо оглянутися довкола.

Напевне, аби пізнати, які принадні для нас картини рідної вітчизни, треба побути від них на значній відстані й побачити раптом щось таке, що нагадує ці картини. Хоч який холодний, здавалося б, розум, мимоволі впадаєш в сентиментальність, анітрохи, втім, її не соромлячись. Саме це останнє в амбоїнських екскурсіях стало для мене новиною...».

То звідки ж узявся «великий російський мандрівник, вчений і гуманіст», коли він сам «з гордістю відчував себе малоросом»?!

Пауль Миклухо-Маклай не знає ні російської, ані, зрозуміло, української мови. Майже усе життя пропрацював у корпорації Ей-бі-сі диктором радіо і телебачення.

До війни, правда, невеликий час був актором, відтак його призвали в армію, служив у авіаескадрильї («я щасливий, що мав очі слабі, то не літав — інакше могли б убити»).

По війні читав світові й вітчизняні новини австралійцям аж до 1981 року («А потім мусив сказати своїм босам «па-па», бо пенсія наблизилась...»).

Пауль — єдиний син Олександра, одного з двох синів Миколи Миколайовича Миклухо-Маклая.

Другий син, Володимир, мав двох нащадків: Кенеса і Робертсона. Обидва теж живі: один — адвокат, другий — доктор філософії.

Роберта і Пауля в 1971 році, на відзначення 100 річчя

«великим російським вченим», то що тоді говорити про Вкраїну?

Й не заїкатися...

Тим більше, коли знати, що чимало народів іще за життя робили його своїм: євреї — євреєм, шотландці — шотландцем, індонезійці — індонезійцем...

То чому б росіянам не зробити його росіянином?

А насправді: якої ж національності був Микола Миклухо-Маклай? Звідки в нього таке дивне прізвище, що дає можливість кожному, хто хоче, трактувати його на свій лад, а заодно й зараховувати до тієї національності, яка кому вигідна?..

Федір ЗУБАНИЧ

ба», Микола Васильович використав і слова старого Макухи, які передавалися з покоління в покоління: «Немає уз святіших за товариство! Батько любить своє дитя, мати любить своє дитя, дитя любить свого батька й матір. Та це не те, братці: любить і звір своє дитя. А ось поріднитися душею, а не кревно, може тільки людина».

І в наступних поколіннях Макух було чимало достойних козарлюг, про яких не соромно розповісти людям — та от Микола Гоголь вибрав лише оту, давню подію, пов'язану з Охрімом та його синами.

не затьмарює моєї поваги до інших двох батьківщин рідних моєї матері — Німеччини і Польщі».

Та що там багато говорити, робити здогадки, припущення — краще послухаємо самого Миколу Миколайовича.

Отже, 1874 рік. Острів Амбойна, на якому він завжди зупинявся по дорозі з Батавії у Нову Гвінею і назад. Це була для нього проміжна база.

Тут, ідучи до своїх друзів-папуасів на «берег Маклая», він купував їм подарунки, робив усілякі припаси для себе; повертаючись, підлікувався у місцевому госпіталі.

Сьогодні, більш як через сто років, звідси, із столиці Молукського архіпелагу, до нас зі сторінок свого запис-

першої мандрівки Миклухо-Маклая до берегів Нової Гвінеї, в Москву запросила Академія наук СРСР.

Знайомилися з Москвою, відвідали Ленінград, їздили у Київ.

— Ми просили наших супроводжуючих: повезіть нас в село, де наш дід Маклай народився. Та як же це — були у його країні, а батьківщини, рідних місць і не бачили? Не дозволили. Кажуть, усе в Ленінграді: і музей, і дім, де проживав наїздами з подорожей, а на Україні у нього нічого нема.

Ми усе ж вирішили поїхати крадькома, таємно. Роберт трохи знає російську мову, то домовилися з таксистом, заплатим йому доларами. І от після вечері, коли супроводжуючі побажали нам «спо-

ми бережемо пам'ять. Про Миколу Миклухо-Маклая так само: маємо музей, існує товариство його імені... А коли б ви знали, яка боротьба розгорнулася за його дім, де він жив з моєю бабусею, коли одна із будівельних фірм хотіла знести його і на тому місті побудувати модерний, багатоповерховий — чи то готель, чи то житловий будинок!..

Та, як не дивно, я вже про це знав. І завдячую цьому моїй землячці із Закарпаття Калині Кениз, яка, до слова, теж підносила свій голос в українській газеті «Вільна думка» на захист резиденції Миклухо-Маклая в Австралії. Із своїм чоловіком Іваном вони возили мене в сіднейське передмістя Даймейн,

Люті, що лишилися без скарбу, англійці спалили дім Маклая, а разом з ним і все село.

Папуаси зажурилися: приїде «караам тамо» — людина з місяця Маклай, а хатини нема. Громадою зібралися і звели йому новий дім. Але ж він, той будинок, може йому не сподобатися і він образиться — то вирішили збудувати в кожному поселенні на «Березі Маклая» по хатині: яку хоче, хай вибирає!

У 1921 році усі хатини Маклая у Новій Гвінеї голландські колонізатори спалили: для тубільців він був вищий за Христа, якого місіонери тут насаджували.

Папуаси знову зводили «Таль Маклай». І пришельці знову їх палили. Та хатини, мов гриби після дощу, з'явля-

Федір ЗУБАНИЧ

АКЛАЙ, ВНУК МАКЛАЯ...

А для нас цікавий іще прапрадід Миколи, правнук Охріма — Степан Макуха. В молодості був він, видно, недотепа, або клаповухий, бо за ним міцно прив'язалося вуличне прізвисько «Махлай». Воно б, може, нічого, забулося те з часом — й не такі прізвиська люди мали та й з ними пішли без пам'яті, але Степан дуже вже геройський був козак — сама імператриця Катерина II викликала його в Петербург: вручила найвищий орден Володимира І ступеня й дворянську грамоту.

Тому, підписуючи папери, за козацьким звичаєм, мав поруч із прізвищем ставити ще й прізвисько. Скажімо, отак: хорунжий Війська Запорозького, царською милістю дворянин, козак Степан Макуха, на прізвисько Махлай. Але хто таке захоче писати, коли ти вже не просто собі челядь — дворянин! А що кмітливістю Степан славився не лише в боях, то хутко, щоб і звичаїв запорозьких не порушувати, і солідніший вигляд серед панства мати, перебив «Макуху» на «Миклуху», а «Махлая» на «Маклая». Ще й для остаточної статечності, величі й оригінальності поставив між ними, цими словами, рисочку. І вийшло справді солідно: Степан Миклухо-Маклай!..

Батько Миколи, теж Микола, зрозуміло — прямий нащадок отого славного геройського козацтва Макух.

Мати ж, Катерина, народилася в родині лікаря-німця, одруженого з польською дворянкою.

Це й дозволило Миколі Миколайовичу Миклухо-Маклаєві у березні 1884 року відповісти кореспондентові австралійської газети «Сідні морнінг геральд» на запитання про свою національність так: «Моя особа — то живий приклад того, як благочинно поєдналися три одвічно ворожі сили. Гаряча кров запорожців мирно злилася з кров'ю ляхів та германців. Чого в цій суміші більше, чи яка з її складових частин у мені найзначиміша, судити було б легковажно, та й навряд чи можливо. Я дуже люблю вітчизну мого батька — Малоросію, та ця любов

ника знову промовляє Миклухо-Маклай: «Окремі пейзажі Амбойни вражають схожістю з Малоросією, особливо озвучені співом птахів ліси на узвишшях. Ніколи не думав, що це може мене так сильно зворушити. Часом, забравшись рано-вранці на яку-небудь з поблизьких верховин, я просто з гордістю відчував себе малоросом, зовсім не думаючи при цьому ні про те, щоб погамувати свою надмірну пристрасть, ні про те, щоб розважливо оглянутися довкола.

Напевне, аби пізнати, які принадні для нас картини рідної вітчизни, треба побути від них на значній відстані й побачити раптом щось таке, що нагадує ці картини. Хоч який холодний, здавалося б, розум, мимоволі впадаєш в сентиментальність, анітрохи, втім, її не соромлячись. Саме це останнє в амбоїнських екскурсіях стало для мене новиною...».

То звідки ж узявся «великий російський мандрівник, вчений і гуманіст», коли він сам «з гордістю відчував себе малоросом»?!

Пауль Миклухо-Маклай не знає ні російської, ані, зрозуміло, української мови. Майже усе життя пропрацював у корпорації Ей-бі-сі диктором радіо і телебачення.

До війни, правда, невеликий час був актором, відтак його призвали в армію, служив у авіаескадрильї («я щасливий, що мав очі слабі, то не літав — інакше могли б убити»).

По війні читав світові й вітчизняні новини австралійцям аж до 1981 року («А потім мусив сказати своїм босам «па-па», бо пенсія наблизилась...»).

Пауль — єдиний син Олександра, одного з двох синів Миколи Миколайовича Миклухо-Маклая.

Другий син, Володимир, мав двох нащадків: Кенеса і Робертсона. Обидва теж живі: один — адвокат, другий — доктор філософії.

Роберта і Пауля в 1971 році, на відзначення 100 річчя

кійної ночі» і «солодких снів», ми, мов злодії, переодягнувшись в іншу одежу, аніж за дня, насунувши на лоба берети, почепивши на носа темні окуляри, з потужними ліхтариками (детектив та й годі! [illegible]ли в ум[illegible]еному місці [illegible]ксі і ру[illegible]и в Малин Житомирської області...

Він і тепер помітно хвилюється, ніби наново переживає ту ніч — розкладає переді мною фотографії родинного маєтку: аж дивно, як вночі їм вдалося зробити такі якісні знімки! Руїни, кущі, кропива, терняччя...

— Кажуть, під час війни в тому будинку, де народився Миклухо-Маклай, був військовий госпіталь. Під час авіанальотів його зруйнували, а в[illegible]дувати, відр[illegible]рувати було нікому — Маклай же не український вчений, він — великий росіянин: ніде не народився, а просто враз одного дня з'явився студентом у Петербурзі і все...

Показував родову печатку діда, його фінку-ніж, ще деякі речі, якими користувався, живучи серед папуасів у джунглях Нової Гвінеї.

— Відтоді у мене зло поселилося в душі на ваш український уряд, я не можу в це повірити, [illegible]геть не розумію: у вас що, так багато знаменитостей на Україні, безліч Миклухо-Маклаїв, що не можете зберегти пам'ять хоч би про одного?!

Він уже не кидався брати мене за петельки, як допіру, коли тільки познайомились, але в його голосі було стільки болю й гіркоти, що мені стало направду соромно, хоч під землю провалися, нібито від мене це залежить, нібито я працюю і в Академії наук, і в Міністерстві культури, і в самому уряді республіки...

— Австралія хоч і далека країна, але може похвалитися, що її відвідували й відвідують чимало знаменитостей: окрім відомого вам капітана Кука, сюди припливали Чарльз Дарвін, Жюль Верн, Конан Дойль, Роберт Стівенсон, Джек Лондон... І про кожного з них

де стоїть ця вілла, що має назву «Вайомінг».

Можу тільки здогадуватись, як нелегко було батькам міста прийняти рішення про недоторканність вілли «Вайомінг»: сам бачив, що місце тут престижне, і не один мільйонер виклав би кругленьку суму, щоб мати в цьому мальовничому місці своє помешкання.

Можу зрозуміти й слова старого папуаса Аруби, коли він уже в наш час вичитував московському журналістові й літераторові, авторові доволі цікавої книги «Дорогами Маклая» Олександру Іванченку в тих місцях, де століття тому жив наш земляк: «Ви, білі, думаєте, що ми дурні люди і нічого не розуміємо. То ви одного разу хочете відняти у нас Маклая і спалюєте його хатини, то іншим разом питаєте все про нього. Навіщо вам наш Маклай?».

...Востаннє відпливаючи від папуасів, Миклухо-Маклай обіцяв їм повернутися — і лишитися жити з ними: він, як відомо, мріяв створити тут російську колонію. Та, повернувшись до Пет[illegible]бурга тяжкохворим, Микола Миколайович через рік помер.

А папуаси чекали свого білого бога, берегли хатину Маклая. І навіть коли [illegible]ен після відплиття вченого англійські золотошукачі спробували зайти до неї, — тубільці не дозволили їм цього зробити. Можливо, ця обставина й породила невдовзі в сусідній Австралії чутку, що в хатині визначного вченого і мандрівника в Новій Гвінеї лишилися незліченні скарби. Через рік після його смерті по них спорядили цілий корабель. Папуаси знову стали на чатах священного для них будинку. Зав'язався відчайдушний кровопролитний бій. Але що вони, беззбройні, могли вдіяти? Англійці по трупах тубільців вдерлися у скромну бамбукову хатину, але знайшли там тільки стіл, два стільці, шезлонг — саморобне дерев'яне ліжко, порожні ящики...

лися наново. І їх чекав вогонь... Аж доки люди «кам'яного віку» замість бамбукових почали будувати кам'яні...

Одна з них — дивовижна кам'яна споруда в три поверхи — «Гітан-таль-Маклай» у селі Араль. Звели її люди, які за своїм загальним розвитком живуть іще в кам'яному віці, які ніколи досі не зводили нічого подібного в архітектурі.

А яке підібрати слово, щоб означити нашу байдужість, небажання відбудувати всього один раз, усього один родинний будинок Миклухо-Маклаїв на його батьківщині?

Вочевидь, зусиль тих і половини не треба, які затратили, увічнюючи пам'ять про свого друга, «караам тамо», «тамо баро-баро» — «божество-людину з місяця», «найшанованішу людину, вождя» невчені, примітивні папуаси, зводячи «Гітан-таль Маклай»!..

Пауль своїми думками збурив мої, здавалося, за ними, цими роздумами, ми вже й позабували один про одного.

Аж ні. Видно, онук Маклая шукав приводу, як би згладити свою різкість, з якою він напався на мене за те, що на батьківщині так не пошановують його діда.

— З бабкою, Маргаритою, вони цікаво побралися — усі були проти: і родичі, і друзі, а вона ні, вистояла, бо боролася за своє кохання. Бабка була йому доброю помічницею. В Росію з ним їздила і дуже любила цю країну до кінця свого життя. І в Малин навідалася, правда, уже по смерті Маклая. А потім із синами вернулася в Австралію. Усе своє життя — прожила вона 85 років, померла у 1936 році — поклала на те, щоб віддрукати по світах усе написане Миколою, впорядкувати і видати. Але чого це я розповідаю — вона написала цікаві спомини про нього, свого чоловіка. Вони тут, у сусідньому музеї, можете їх почитати, — це ж вам цікаво, чи не так?

І справді, через якусь годину-другу з дозволу хранительки музею Лідії Бушель

Миклухо-
...ів Нової
...запросила
...СР.
Москвою,
... їздили

...наших су-
...везіть нас
...д Маклай
...же це —
...ні, а бать-
...місць і не
...олили. Ка-
...раді: і му-
...оживав на-
...ей, а на
...ічого нема.
...или поїха-
...но. Роберт
...ьку мову,
...таксистом,
...арами. І от
...супровод-
...нам «спо-

МАКЛАЯ...

«солодких
...одії, пере-
...шу одежу,
...сунувши на
...епивши на
...и, з потуж-
...и (детектив
...в ум... ено-
...ру... и в
...ької облас-

...омітно хв...
...ово пережи-
...зкладає пе-
...афії родин-
...дивно, як
...зробити та-
...Руїни, кущі,
...

...д час війни
...де народив-
...ай, був вій-
... Під час
...о зруйнува-
..., відр... в-
...му — мак-
...нський вче-
...ий росіянин;
...ся, а прос-
...ня з'явився
...Петербурзі і

...ову печат-
...ку-ніж, ще
...ми користу-
...еред папуа-
...Нової Гвінеї.

...мене зло по-
...на ваш ук-
...я не можу в
...ть не розу-
...так багато
...а Україні,
...Маклаїв, що
...ерти пам'ять
...о?!

...кидався бра-
...льки, як до-
...ки познайо...
...го голос... бу-
...й гіркоти,
...направду со-
...емлю прова-
...мене це за-
...працюю і в
...в Міністер-
...і в самому
...

...хоч і далека
...ке похвали-
...вали й від-
...ло знамени-
...домого вам
...сюди при-
...з Дарвін,
...нан Дойль,
..., Джек Лон-
...кного з них

ми бережемо пам'ять. Про Миколу Миклухо-Маклая так само: маємо музей, існує товариство його імені... А коли б ви знали, яка боротьба розгорнулася за його дім, де він жив з моєю бабусею, коли одна із будівельних фірм хотіла знести його і на тому місті побудувати модерний, багатоповерховий — чи то готель, чи то житловий будинок!..

Та, як не дивно, я вже про це знав. І завдячую цьому моїй землячці із Закарпаття Калині Кениз, яка, до слова, теж підносила свій голос в українській газеті «Вільна думка» на захист резиденції Миклухо-Маклая в Австралії. Із своїм чоловіком Іваном вони возили мене в сіднейське передмістя Даймейн, де стоїть ця вілла, що має назву «Вайомінг».

Можу тільки здогадуватись, як нелегко було батькам міста прийняти рішення про недоторканність вілли «Вайомінг»: сам бачив, що місце тут престижне, і не один мільйонер виклав би кругленьку суму, щоб мати в цьому мальовничому місці своє помешкання.

Можу зрозуміти й слова старого папуаса Аруби, коли він уже в наш час вичитував московському журналістові й літераторові, авторові доволі цікавої книги «Дорогами Маклая» Олександру Іванченку в тих місцях, де століття тому жив наш земляк: «Ви, білі, думаєте, що ми дурні люди і нічого не розуміємо. То ви одного разу хочете відняти у нас Маклая і спалюєте його хатини, то іншим разом питаєте все про нього. Навіщо вам наш Маклай?».

...Востаннє відпливаючи від папуасів, Миклухо-Маклай обіцяв їм повернутися — і лишитися жити з ними: він, як відомо, мріяв створити тут російську колонію. Та, повернувшись до Петербурга тяжкохворим, Микола Миколайович через рік помер.

А папуаси чекали свого білого бога, берегли хатину Маклая. І навіть коли через ...ген після відплиття вченого англійські золотошукачі спробували зайти до неї, — тубільці не дозволили їм цього зробити. Можливо, ця обставина й породила невдовзі в сусідній Австралії чутки, що в хатині визначного вченого і мандрівника в Новій Гвінеї лишилися незліченні скарби. Через рік після його смерті по них спорядили цілий корабель. Папуаси знову стали на чатах священного для них будинку. Зав'язався відчайдушний кровопролитний бій. Але що вони, беззбройні, могли вдіяти? Англійці по трупах тубільців вдерлися у скромну бамбукову хатину, але знайшли там тільки стіл, два стільці, шезлонг — саморобне дерев'яне ліжко, порожні ящики...

Люті, що лишилися без скарбу, англійці спалили дім Маклая, а разом з ним і все село.

Папуаси зажурилися: прийде «караам тамо» — людина з місяця Маклай, а хатини нема. Громадою зібралися і звели йому новий дім. Але ж він, той будинок, може йому не сподобатися і він образиться — то вирішили збудувати в кожному поселенні на «Березі Маклая» по хатині: яку хоче, хай вибирає!

У 1921 році усі хатини Маклая у Новій Гвінеї голландські колонізатори спалили: для тубільців він був вищий за Христа, якого місіонери тут насаджували.

Папуаси знову зводили «Таль Маклай». І пришельці знову їх палили. Та хатини, мов гриби після дощу, з'являлися наново. І їх чекав вогонь... Аж доки люди «кам'яного віку» замість бамбукових почали будувати кам'яні...

Одна з них — дивовижна кам'яна споруда в три поверхи — «Гітан-таль-Маклай» у селі Араль. Звели її люди, які за своїм загальним розвитком живуть іще в кам'яному віці, які ніколи досі не зводили нічого подібного в архітектурі.

А яке підібрати слово, щоб означити нашу байдужість, небажання відбудувати всього один раз, усього один родинний будинок Миклухо-Маклаїв на його батьківщині?

Вочевидь, зусиль тих і половини не треба, які затратили, увічнюючи пам'ять про свого друга, «караам тамо», «тамо баро-баро» — «божество-людину з місяця», «найшанованішу людину, вождя» невчені, примітивні папуаси, зводячи «Гітан-таль Маклай»!...

Пауль своїми думками збурив мої, здавалося, за ними, цими роздумами, ми вже й позабували один про одного.

Аж ні. Видно, онук Маклая шукав приводу, як би згладити свою різкість, з якою він напався на мене за те, що на батьківщині так не пошановують його діда.

— З бабкою, Маргаритою, вони цікаво побралися — усі були проти: і родичі, і друзі, а вона ні, вистояла, бо боролася за своє кохання. Бабка була дуже доброю помічницею. В Росію з ним їздила і дуже любила цю країну до кінця свого життя. І в Малин навідалася, правда, уже по смерті Маклая. А потім із синами вернулася в Австралію. Усе своє життя — прожила вона 85 років, померла у 1936 році — поклала на те, щоб відшукати по світах усе написане Миколою, впорядкувати і видати. Але чого це я розповідаю — вона написала цікаві спомини про нього, свого чоловіка. Вони тут, у сусідньому музеї, можете їх почитати, — це ж вам цікаво, чи не так?

І справді, через якусь годину-другу з дозволу хранительки музею Лідії Бушель я вже гортав сторінки, списані рукою Маргарити Робертсон: «Мене й тепер ще запитують, що спонукало Маклая відмовитися від своєї упередженості щодо шлюбу і, запитуючи, багато хто вбачає в мені відьму, яка обкрутила людину-скелю. Іншим, навпаки, здається, що я принесла себе в жертву, але жертва ця нібито викликана марнославним бажанням називатися дружиною великої людини й тим забезпечити собі місце в історії. Що я можу сказати? Найохочіше люди вірять у те, що самі вигадали й у що їм хочеться вірити. А правда тим часом простіша чи складніша, або суть її зовсім інакша.

Так, ініціатива в організації нашого шлюбу належала мені. Як казав згодом Маклай, я зіграла роль пушкінської Тетяни, але була наполегливішою і добилась успіху.

...Над письмовим столом у нього завжди висіли два вислови Петрарки: «Коли я думаю про скороминучість життя, мене сповнює тривогою той обсяг роботи, яку я почав». І другий: «Коли я працюю, я вільний... я живу».

У душі я не вірила, що його так скоро не стане. (Микола Миколайович Миклухо-Маклай пішов із життя рік у рік, як і його батько, Микола Ілліч — у сорок літ... — **Ф. З.**) Страхітливо було в це повітрі, але мені доводилося вдавати, що я вірю і ставлюся до цього з розумінням неминучого. (Розуміла, готувалась до цього трагічного фіналу, але коли сталося непоправне, не змогла опанувати себе: у день похорону багато ще неопублікованих рукописів, писаних ним російською мовою, Маргарита у припадку нестямного відчаю почала палити. За цим заняттям застає її камердинер найкращого Маклаєвого друга — князя Мещерського і силоміць відібрав те, що лишилося цілого: записні книжки, блокноти, купу списаних аркушів... — **Ф. З.**). Інакше він вважав би, що я не усвідомлюю, яке на мене чекає випробування, і в нас усе б розладналося. Потім я мала переконати його, що буду йому в його долі не вригою, а милицею. Я розуміла, що жити для себе він не може і, звичайно, при всьому своєму джентльменстві не зможе достатньо приділити уваги моїй персоні. Для дружини така перспектива була не дуже принадна, але я справді хотіла служити Маклаєві задля його ідеалів і його справи, бути йому другом і його сподвижником.

Через три роки, коли Маклай виконав усю програму із запланованих п'ятнадцять років тому подорожей і лишилося тільки опрацювати нагромаджений матеріал і підготувати для видання зібрання творів, ми все-таки одружилися, відмовившись од будь-якої матеріальної допомоги з боку моїх батьків і моєї частини спадку. Згнітивши серце, батько благословив нас, але зробив це під великим тиском нашого спільного друга Уїльяма Маклая.

1885 року в нас народився Олександр-Алден (у австралійців, як, зрештою, в усіх англомовних народів, прийнято дітям давати подвійні імена: за бажанням батька й матері — **Ф. З.**), а ще через рік — Володимир-Нільс...».

І раптом — що за мана! — в мене перед очима не внук Маклая, не син його сина Олександра - Алдена — Пауль Маклай, який живе на сіднейській вулиці імені свого діда Маклая, а темношкірий вилицюватий бородань — перший австралійський абориґенський прозаїк, за сумісництвом і художник, Дік Рафсі, який через двісті років після того, як білолиці люди нав'язали його племені «лардилам південного вітру» блага цивілізації, оволодів письмом і написав 1971 року першу книгу про свій народ. Він іще пам'ятає, як його батько збуджено кричав людям свого племені на березі океану: «Йойкай, валпа, валпа, дунга кіал!» (Дивіться усі, до нас знову пливуть на кораблях, люди, у яких обличчя із білої глини!). А сам пригадував із раннього дитинства:

— Перші білі люди, які припливли на великому кораблі, лишили моєму племені в дарунок дещо з їжі, бажаючи, очевидно, в такий спосіб навернути його симпатії до себе. Але все це було надумане — мої бідні одноплемінники подарунки використовували не за призначенням. Скажімо, пакет з борошном прийняли за глину і стали нею натирати тіло, посипати волосся, а все, що лишилося, викинули. Потім роздивлялися пакет з рисом і вирішили, що це личинки шершнів або ос — отже, непридатні до їжі. Жовті шматки мила були подібні до солодощів, і їх вирішили розігріти на вогнищі: коли мило розм'якло на вугіллі, мати подумала, що воно вже готове для споживання, і дала шматок моєму старшому брату. Бідняга Буррул, він і до цих пір пам'ятає, як гостро боліло в нього черево. Та й інші діти, які попробували мила, захворіли. Після цього усі остаточно вирішили, що їжа отруєна... Отруєним з того часу стало й життя...

Що правда, то правда: європейці в контакт із темношкірими корінними жителями континенту найчастіше вступали за допомогою аборигенів — лишилось щось із 40 тисяч. А могло статися так, як на сусідньому острові Тасманія: там за якихось 50—60 літ проблему аборигенів білі расисти швидко «вирішили» — якщо в 1800 році тасманійців налічувалося 2500 чоловік, через 30 років — 2000, то в 1876 році померла остання тасманійка Труганіні.

А Дік Рафсі продовжував:

— Не уявляєте, як я заздрю папуасам Нової Гвінеї: у них першим білим чоловіком був Маклай, із добрим словом, ліками, корисними рослинами і тваринами, якому вони й нині, через більш як сто років, з пошаною будують «гітан-таль» і чекають на нього, на його повернення. А в аборигенів Австралії, на жаль, першим був капітан Кук: із рушницями: «кішками з дев'ятьма хвостами» — шкіряними нагайками, шибеницями, кайданами...».

Темношкірий, ще й з чорними густими кучерями абориген Дік Рафсі з племені «лардили південного вітру», маючи, вочевидь на увазі білих, задумливо промовив:

— І цілюще і отруйне зілля в тому самому садку росте...

Білолиций, із сивим волоссям Пауль Маклай із вулиці Маклая мав на оці, мабуть, тубільців, коли казав мені:

— Три речі не забуваються на цьому світі: батьківщина, дружба і перша любов...

Сідней — Київ.

На фото: Пауль МИКЛУХО-МАКЛАЙ.

ЗДРАСТУЙ! Я — МИКЛУХО-МАКЛАЙ... ТІЛЬКИ ...НЕ МИКОЛА, А ПАУЛЬ...

СІДНЕЙ МАЄ МУЗЕЙ МОГО ДІДА, А ЙОГО БАТЬКІВЩИНА Й ДОСІ НІ... АДЖЕ МИКОЛА МИКЛУХО-МАКЛАЙ ВАШ, УКРАЇНСЬКИЙ!

«Я ДУЖЕ ЛЮБЛЮ ВІТЧИЗНУ МОГО БАТЬКА — МАЛОРОСІЮ, ТА МОЯ МАТИ РОДОМ З НІМЕЧЧИНИ Й ПОЛЬЩІ», — ПИСАВ ВЕЛИКИЙ ВЧЕНИЙ.

Ви хотіли б оволодіти спеціальністю у вузі за рік-півтора? Ні, такий темп вам не підходить? Тоді можете навчатися все життя — й ніхто вас звідти не «виставить» за неуспішність. Не поспішайте скептично посміхатися — такий вуз є. В Одесі. Ми звернулися до ректора Одеського відкритого університету В. Медведєва з кількома запитаннями:

Кафедра

ОДЕСА ТАКИ НЕ ЖАРТУЄ —

28 ВЕРЕСНЯ ВІДКРИВАЄТЬСЯ ПЕРШИЙ НА УКРАЇНІ «УНІВЕРСИТЕТ ДЛЯ ВСІХ»

— Отже, Володимире Олексійовичу, вас і ваших студентів можна привітати з першим навчальним роком?

— Дякую. Хоча відразу ж уточнюю: презентація університету та початок навчання призначені на суботу — неділю, тобто на 28 і 29 вересня.

— Чому так нетрадиційно?

— Оскільки ми — вуз вільний, то й загальноприйняті строки для нас, як бачите, не обов'язкові. Та це, звісно, жарт. Просто маємо добрати частину студентів — отут ми справді діємо не за інструкціями, самі визначаємо часові рамки, наприклад, на окремі спеціальності оголосили прийом лише з 2 вересня. Завершуємо й деяку підготовчу роботу, насамперед пов'язану з орендою приміщень, адже власних поки що не маємо.

— Організовуючи свій «університет для всіх», ви ставили за мету зробити вищу освіту доступною кожному бажаючому, незалежно від віку та попередньої підготовки, причому без вступних іспитів. Чи витримуєте такий конкурс?

— Звичайно. Який би це був «відкритий» вуз, якби ставили якісь перепони? Ні вік, ні рід занять, ні стан здоров'я, ні попередня освіта значення для нас не мають. Щодо останнього, правда, визначаємо рівень інтелектуальних здібностей абітурієнтів через тестування — на денне відділення та співбесіди — на заочне, або, як ми називаємо, дистантне навчання. Не для того, однак, щоб вказати людині на двері. Після цього ми тільки радимо, варто вчитись у нас чи десь в іншому закладі, якою спеціальністю краще оволодівати. Остаточне ж рішення — за абітурієнтом.

— І хто ж вони — ваші першокурсники?

— Маємо поки що 150 студентів, які оволодіватимуть спеціальностями «психологія» та «іноземні мови». Почали набір майбутніх правознавців. Усього на перший курс денного відділення плануємо набрати чоловік 250. До речі, з усіх згаданих спеціальностей резервуємо певну кількість місць для абітурієнтів з інших областей України, де поки що мало знають про наш університет.

— Вони, треба розуміти, переважають серед уже прийнятих абітурієнтів?

— Так. Хоча ми відразу проголосили свій вуз відкритим для своєї республіки. І у нас вже є студенти з Черкаської, Вінницької, Тернопільської, Миколаївської областей, з Хмельниччини, міст і сільських районів Одещини. Є й такі, що приїхали із сусідньої Молдови, Грузії... Переважно це випускники шкіл. А на так званий базовий курс приймаємо учнів 11-х класів. Вони, відвідуючи і школу, і вуз, готуватимуться не до вступу в університет, а до, так би мовити, автоматичного продовження навчання на першому його курсі, без додаткового відбору й перезарахування.

— Пам'ятається, ви сподівалися й на інші категорії студентів, в тому числі на людей, скажемо так, солідного віку.

— Це стосується здебільшого дистантної та вечірньої форм навчання. А щодо денної, то хто ж на чотири чи й шість років кине роботу, сім'ю?

— Отакої! Тобто, терміни навчання таки встановлено? А ми писали: можете навчатися тут хоч усе життя.

— Давайте не плутати. Денна форма навчання, якою згодом охопимо на всіх курсах не більш як 1500 чоловік; справді обмежується часовими рамками. Тут діятиме система ступінчатого навчання з присвоєнням прийнятих у світі кваліфікаційних ступенів та наукових звань. Уже після перших п'яти семестрів усі студенти одержують дипломи молодших спеціалістів, що тотожно нашій вітчизняній середній спеціальній освіті. Після цього людина може йти працювати за спеціальністю, може лишатися у вузі. До речі, для тих, хто піде, двері університету будуть завжди відкритими — приходь будь-коли і продовжуй навчання.

Тим, хто успішно провчиться чотири роки, присвоюється фахове звання «бакалавр», видається відповідний диплом. Цього цілком досить, щоб займатися більшістю видів діяльності з гуманітарних спеціальностей. А ті, хто має намір стати науковцем або викладачем у вузі, гімназії чи ліцеї, продовжують навчатися ще два роки. Курс завершується захистом дисертації та присвоєнням наукового звання «магістр». Власне, дистантне навчання, яким уже на перших порах плануємо охопити п'ять—сім тисяч чоловік, передбачає одержання таких же повноцінних дипломів, але тут часові рамки не витримуються — все залежить від терміну успішного засвоєння навчальної програми кожним окремим студентом. Вечірники навчатимуться лише рік-два — це люди, які вже мають дипломи про вищу освіту, та бажають набути нових спеціальностей.

— До речі, щодо спеціальностей. Чи не здається вам, Володимире Олексійовичу, що ваш вуз дублює одеські держуніверситет, педінститут?

— Ні, не дублює. Навпаки, ми готуватимемо насамперед фахівців, яких у республіці не вистачає або в яких виникла потреба тільки останнім часом. Взяти іноземні мови: тут визначальний напрям — переклад у сфері міжнародного співробітництва. Погодьтеся, далеко не кожний випускник навчального закладу звичайного типу готовий до такої роботи, та ще й відразу на кількох мовах, скажімо, англійська та іврит чи німецька та французька. Наші психологи-консультанти, соціологи застосовуватимуть свої знання в медичних установах і навчальних закладах, відділах соціального забезпечення, центрах зайнятості населення, на великих підприємствах. Правознавці оволодівають знаннями правового забезпечення підприємницької діяльності, екологічним, морським, міжнародним, приватним правом, зможуть захищати інтелектуальну власність. Думаємо налагодити й підготовку спеціалістів з народознавства, насамперед українського, висококласних спеціалістів з економіки, які б добре знали ринкові відносини. Як бачите, деякі із згаданих спеціалізацій у традиційних вузах поки що взагалі не опановують.

— Очевидно, все це потребує відповідно підготовлених викладачів. Невже у вас немає проблем з кадрами?

— У нас діє в основному контрактна система найму викладачів. Уже маємо згоду на співпрацю найкваліфікованіших науковців не тільки Одеси, а й інших міст республіки і навіть з-за кордону. Встановили зв'язки з одним із перших у світі відкритим університетом в Мілтон-Кейз (Великобританія), який допомагає нам порадами, методичними розробками.

— Але ж усе це вимагає неабияких коштів.

— Звичайно. Деякий стартовий капітал внесли наші засновники — Мінвуз України, Одеський держуніверситет, Одеський міськвиконком. Частину потрібних коштів одержуватимемо від студентів та їхніх спонсорів, адже навчання у нас платне. Тут сподіваємось, зокрема, й на участь іноземних фондів, державних установ та окремих підприємців, які могли б виділяти субсидії на навчання, скажімо, радянських євреїв, радянських німців. Розгортаємо й підприємницьку діяльність, пов'язану з цією підготовкою та перепідготовкою фахівців.

— Є незручності через відсутність власних приміщень?

— Це проблема з проблем. Орендуємо аудиторії в інших вузах, школах вкрай незручно. Думається, тепер, коли вивільняється ряд приміщень, що належали компартійним органам, міськвиконком міг би задовольнити потреби свого ж дітища — першого в республіці відкритого університету, покликаного не тільки істотно розширити доступ громадян до вищої освіти, а й значно піднести її якісний рівень.

Розмову вів **Георгій ВОРОТНЮК.**

Одеса.

ДОНЕЦЬКА ШКОЛА: НОВІ ЧАСИ—СТАРІ ПРОБЛЕМИ

На круги своя

Новий навчальний рік у єдиній у Донецьку україномовній школі розпочався з першого «шевченківського» уроку. Діти та дорослі зібралися біля пам'ятника Т. Шевченкові, щоб подякувати своїм учителям, які, полишивши теплі, безпечні місця в російськомовних навчальних закладах, прийшли до них з любов'ю до рідного слова.

Своїх друзів привітали представники Товариства вірменської культури, яке з першого вересня відкрило в україномовній школі недільний вірменський клас.

Новий навчальний рік розпочався. А з ним — нові проблеми.

Правда про цю школу гірка. За рік свого існування й борючись за самоутвердження, їй так і не вдалося знайти надійного фінансового прикриття. Нині дефіцит її бюджету — понад два мільйони карбованців. Напередодні першовересня приймальна комісія після реконструкції приміщення відзначила десятки недоробок. Неукомплектовано шкільну бібліотеку, ніде проводити уроки праці...

Але найгострішим лишається питання нового приміщення.

— Якщо воно не вирішиться, — сказав мені директор Леонід Громовий, — то в наступному році набору до школи не буде.

Про це його лист до голови Донецької міської Ради народних депутатів: **«Кількість бажаючих навчатися в школі далеко перевищує її можливості. Тільки до першого класу нині подано понад двісті заяв. Щоб відкрити два перших класи (клас хлопчиків і клас дівчаток), ми змушені закрити пришкільний гуртожиток-інтернат. Наступного року вивільняти приміщення немає з чого. Попередня будівельна експертиза засвідчує неможливість ні добудови, ні надбудови: слабкі фундамент, стіни, обмаль території.**

З невідомих причин міська Рада, яку ви очолюєте, забула про своє рішення № 17 від 14.05. 1990 року, де першим пунктом значилося: «Поручить исполкому городского Совета народных депутатов (т. Мигель В. И.) до 1.10.1990 года определить место, сроки, подрядные организации для проектирования и строительства школы с украинским языком обучения (срок ввода в действие 1 сентября 1992 года».

Є в нашій країні маловідома наука когнітологія, яка вивчає поведінку оригінальних диваків, «нестандартних» людей, їхні погляди, мислення, вихід за загальноприйняті рамки поведінки. Життя підтвердило, що саме «нестандартні» люди, або, іншим словом, особистості рухають прогрес у економіці, науці, культурі. Наша ж загальноосвітня школа досі робила все для того, щоб виховати людину-робота, людину-імітатора. Педагогічний колектив, очолюваний Леонідом Громовим, категорично відмовився від такої перспективи і почав розбудовувати школу за зовсім іншими принципами. Але дехто сьогодні не вірить ні Громовому, ні його ще ненаписаним методикам. Як не вірили тоді, на початку вісімдесятих, коли виганяли з Донецького інституту вдосконалення вчителів за інакомислення і незворушну любов до слова Шевченка, Франка, Ліни Костенко.

Андрій Сайко, доцент Донецького університету, який у сімдесяті роки очолював донецький відділ народної освіти, так і написав: «Організатори школи заявили про свою елітарність серед учителів міста: без будь-яких підстав оголосили школу «республіканською», присвоїли собі право судити про шкільну методику і методологію, відгородили школу високою металевою огорожею зі своєю символікою, не враховуючи ставлення до неї мешканців сусідніх вулиць і вчителів сусідніх шкіл».

А заступник голови виконкому міської Ради народних депутатів Андрій Удовенко висловився так:

— Методика?! Яка методика?! Її немає. І поки що ніде не видно. Лише політичне тріскотіння: то виступи по радіо, то по телебаченню... То політика...

На моє запитання про будівництво в Донецьку україномовної школи Андрій Васильович відповів:

— Плануємо в найближчі чотири-п'ять років у кожному районі міста відкрити по одній такій школі. Проте директор Громовий, почувши таке, заперечив, мовляв, тепер це нереально.

Я розумію, що за словами представника місцевої влади — сила управлінських структур міста, кадрові проблеми, невігластво тих, хто, на жаль, не вивчав науки когнітології. Однак, попри все, не слід забувати, що Донеччина — особливий регіон України, і інтерес до нього і «центру», і місцевої влади мав би бути особливим. Мабуть, тому директор Громовий не перестає писати в усі інстанції листи про приреченість школи, а отже, і про ефемерність перспектив національного відродження в колишній козацькій вольності.

«Апологети цієї системи (вкотре!) із затятістю приречених вдаються до чергових підступних спроб знищити в Донецьку перший паросток української духовності. Сьогодні ми вже беззахисні перед ними, бо антиукраїнський закон про так звані місцеві Ради та місцеве самоврядування дає необмежене право місцевій владі планувати і здійснювати свою політику в галузі освіти, культури, інформації», — написав Леонід Григорович у зверненні до Верховної Ради України.

Часи змінилися. Чи ж зміняться закони?

Іван ГАРКАВЧЕНКО,
журналіст.

Донецьк.

Від редакції. На Україні прийнято рішення про заборону діяльності КПУ. Чому б місцевій владі Донецька не повернути дітям хоч би один із боргів комуністичної системи — переселити єдину україномовну школу в колишнє приміщення одного з райкомів КПУ?

КИНЬТЕ РЯТІВНЕ КОЛО!

КООПЕРАТИВИ «ВЕТЕРАН» ПОТРЕБУЮТЬ ДОПОМОГИ

Недавно в Києві у приміщенні Федерації незалежних профспілок України було розгорнуто виставку продукції кооперативів «Ветеран». Її відвідувачі бачили оригінальні светри, жіночі і дитячі костюми, сплетені майстрами — ветеранами житомирського кооперативу «Рукоділля», дитячий одяг запорізького кооперативу «Комунар», взуття, рукавиці, господарчі валізи львівських кооператорів... Загальну увагу привернула експозиція творчо-виробничого і культурно-оздоровчого комплексу «Ветеран», створеного в Жовтневому районі Києва. Ветерани війни і праці, об'єднані в цьому комплексі, виробляють численні товари повсякденного попиту, надають населенню побутові послуги, під керівництвом кваліфікованих спеціалістів проводять оздоровчі заходи, цікаві екскурсії по визначних місцях столиці.

Ця виставка й спонукала кореспондента «Голосу України» взяти інтерв'ю у голови Українського республіканського об'єднання кооперативів «Ветеран» М. МАКСИМЧУКА.

— Михайле Івановичу, як відбувається становлення кооперативів «Ветеран» на Україні? Яке їх становище на загальному тлі, скажемо відверто, не дуже привабливого нині кооперативного руху?

— Спочатку уточнімо: хто ми сьогодні — пенсіонери, ветерани війни і праці?.. Що являє собою цей соціальний прошарок у нашому суспільстві?

Пенсіонерів у суверенній Україні близько 12 мільйонів — майже чверть усього населення! З них, вважайте, 7 мільйонів отримують пенсію від 105 до 160 карбованців. Це з урахуванням усіх надбавок і компенсацій. Тобто, пенсія значно нижча від офіційно визнаного прожиткового рівня. Жебраки! Одержиш пенсію, заглянеш до універмагу, де штани коштують 400—500 карбованців, почухаєш потилицю і повернешся ні з чим. І ще гостріше охоплює тебе відчуття того, що кишеня порожня. А хіба не така ситуація у продовольчих крамницях, на базарі?

Так хто дасть відповідь: як прожити цим семи мільйонам наших літніх громадян, щоб не вмерти з голоду і прикрити грішне тіло якоюсь одежиною? Верховна Рада України прийняла вже багато важливих Законів, Указів інших нормативних документів. Але марна трата часу знайти серед них Закон про пенсійне забезпечення трудящих або відповідь на те, як жити ветеранам. А це ж наші співвітчизники, які захищали Батьківщину від фашистської навали в 1941—1945 роках. Це робітники й колгоспники, які в післявоєнні роки підіймали з руїн народне господарство, відбудовували українські міста і села! Особливо в жалюгідному становищі виявилися ті, хто виходив на «заслужений відпочинок» ще тоді, коли заробітна плата трудівників аналогічних спеціальностей була значно нижчою, ніж тепер. Їм відповідно нараховувалися й мізерні пенсії. Ветеранські організації вже не раз ставили це питання перед різними органами влади, але нас і досі не почули ні постійна комісія Верховної Ради України, яку очолює депутат М. Науменко, ні Кабінет міністрів, ні профспілки.

Кажу все це для того, щоб було зрозуміло, чому для багатьох пенсіонерів, які ще мають силу працювати, створення кооперативів «Ветеран» стало своєрідним рятівним кругом, соломинкою для потопаючого. За короткий час за допомогою місцевих Рад народних депутатів, обласних Рад ветеранів війни і праці в республіці було створено понад 250 ветеранських кооперативів. У них працює нині близько 5 тисяч пенсіонерів. Ці люди мають тепер додатковий заробіток до сімейного бюджету і морально більш-менш задоволені. Адже беруть посильну участь у суспільно корисній праці, поповнюють своїми виробами полиці магазинів, заробляють кошти для матеріальної підтримки тих своїх товаришів, які вже не можуть працювати.

— Що треба для створення ветеранського кооперативу і забезпечення йому умов плідної роботи?

— Вважаю, передусім, потрібні зацікавленість і підтримка місцевих Рад народних депутатів, їхніх соціальних органів. Саме завдяки допомозі Рад народних депутатів створено і активно діють спеціалізовані і багатопрофільні кооперативи «Ветеран» у Харківській, Полтавській, Одеській, Житомирській областях, Кримській АРСР, у Києві. Вони переважно зайняті виробництвом товарів повсякденного попиту і наданням послуг населенню. Багато їхньої продукції було представлено на першій республіканській виставці. До цього можна додати ось такі приклади.

У тому ж самому Житомирі один з кооперативів працює на базі місцевої панчішної фабрики. Він використовує її виробничі відходи, в'яже дитячий одяг, шкарпетки, інші потрібні людям речі. У Знам'янці, що на Кіровоградщині, за ініціативою голови міськвиконкому М. Кравцова пенсіонери створили кооператив «Лісовий». Кооператори заготовляють деревину, доставляють населенню дрова, інше паливо. У Сімферополі активно діє ремонтно-будівельний кооператив «Єдність», річний обсяг його робіт становить 500 тисяч карбованців. Ветерани ремонтують квартири трудящих, надають інші побутові послуги населенню. Ініціатором створення цього кооперативу став голова Київського райвиконкому міста Сімферополя І. Іванченко.

Останнім часом свої кооперативи створюють ветерани Збройних Сил. У Харкові один з таких кооперативів, членами якого є вчорашні військові, очолив підполковник у відставці А. Фешелов. Кооператори обладнують у школах міста комп'ютерні класи, встановлюють обчислювальну техніку, монтують різні навчальні електронні системи.

Як бачите, це зовсім не ті кооперативи, що наживаються на шашликах, перекуповуючи державне м'ясо, чи торгують державним пивом за спекулятивними цінами!

— А які взаємини кооперативів «Ветеран» з державою? Який їхній офіційний статус? Чи мають вони якісь пільги?

— Тут слід зазначити, що ветеранські кооперативи почали створюватися на основі спільного рішення колишніх союзних органів — Ради Міністрів СРСР і ВЦРПС. Вони нас породили, але виявилися байдужими батьками — пустили у світ голими й босими. Кооперативи не одержали ні статутного фонду, ні обігових коштів, ні приміщень, ні виробничого обладнання. Зверталися ми з цього питання до Кабінету міністрів України, були на прийомі у державного міністра В. Антонова. Дещо нам пообіцяли, але, як мовиться, обіцянка — цяцянка. Кланялися і керівництву незалежних профспілок України, просили допомогти коштами для становлення кооперативів, посприяти придбати виробниче обладнання, транспортні засоби та ін. На прийомі у голови Ради федерації А. Ковалевського та інших керівних профспілкових лідерів нам теж дещо пообіцяли. Тільки та ж сама картина — і досі чекаємо обіцяного.

Свого часу у зв'язку з масовою демобілізацією з армії і виходом на пенсію офіцерського складу по Міністерству оборони було видано наказ № 226, яким передбачалося «...всіляко допомагати, сприяти» кооперативам «Ветеран», підтримувати їх матеріально тощо. Зрадівши ми, звернулися по допомогу до командуючого Київським військовим округом генерал-полковника В. Чечеватова. Та звідти одержали байдужу відписку.

А скільки було тяганини з фінансовими органами — і описати важко! Особливо з тим, що стосувалося пільг ветеранам-кооператорам відносно податку, відрахувань по соціальному страхуванню та ін.

— А як тепер? Чи вирішили ці питання?

— На жаль, ні. І досі поневіряємося. Особливо турбує те, що не розв'язано проблему матеріально-технічного постачання: і понині наші кооперативи не забезпечуються матеріальними ресурсами в централізованому порядку, не знаємо перспективи і на 1992 рік. Заявки зробили, але як вони будуть отоварені, ніхто не дає відповіді. Працюємо поки що за прямими зв'язками з постачальниками з України та інших республік. З цією метою створили свій посередницький ветеранський кооператив, який шукає по всіх усюдах наявні неліквіди, виробничі відходи, різне обладнання, купує їх і продає нашим виробничим кооперативам. Одне слово, ринкові відносини!

Ще одна проблема. В уже згадуваній постанові колишнього союзного уряду було визначено, що кооператив вважається ветеранським, якщо в ньому не менше від 70 відсотків членів—пенсіонери. Тоді він має певні пільги щодо податків. У багатьох випадках такі кооперативи важко створити. Тому ми звертаємося до Верховної Ради України з проханням знизити цей показник хоча б до 60 відсотків, а ще краще — наслідувати приклад Верховної Ради Узбекистану, що прийняла рішення про свої кооперативи «Ветеран», яким не тільки визначила питому вагу пенсіонерів у 50 відсотків, але й виділила ветеранам-кооператорам мільйон карбованців.

Сподіваємося також на підтримку нашої діяльності Міністерством оборони суверенної України. Адже численні наші кооператори — це ветерани війни, офіцери у відставці, інваліди-афганці.

Велика надія на допомогу місцевих Рад народних депутатів, інших органів місцевого самоуправління. Вони найбільше можуть посприяти у створенні кооперативів, які б виробляли необхідну для даного регіону продукцію чи здійснювали побутові послуги.

— І все ж, якою ви, Михайле Івановичу, бачите перспективу кооперативів «Ветеран»?

— З усього, що я вже сказав, можна зробити висновок: ветеранські кооперативи приносять користь не тільки малозабезпеченим пенсіонерам, а й суспільству. Скажімо, харківське обласне об'єднання кооперативів «Ветеран», маючи прибутки, певну частину їх використовує на щомісячну доплату пенсіонерам, які виявилися в скрутному матеріальному становищі. Ветеранський кооператив села Верховина Івано-Франківської області закупив для місцевої лікарні нове обладнання, перераховує частину своїх прибутків районному відділу соціального забезпечення для надання допомоги пенсіонерам, які її потребують, передплатив періодичну пресу для місцевих соціальних закладів. У Запоріжжі зубопротезний кооператив безплатно обслуговує всіх ветеранів війни і праці.

Я оптиміст, вірю, що таких кооперативів на Україні буде багато. Але сьогодні багато які з них знаходяться у великій скруті і плекають надію, що Верховна Рада, уряд суверенної України кинуть їм рятівний круг. А вже десь аж там, у перспективі, коли українська економіка вийде з глибокої кризи, коли у крамницях усього стане вдосталь і все буде доступне не тільки пронирливим підприємцям, а й простим людям, думаю, тоді наші онуки скажуть:

— Кінчайте, дідусі, з своїми ветеранськими кооперативами! Ви, нарешті, заслужили справжній відпочинок...

Дожити б нам до того часу!

Вів інтерв'ю
Володимир ЧЕРКАС.

НА ЗНІМКУ: у бібліотеці Київського будинку для самітніх ветеранів війни та праці. Педагог-організатор культурно-масової роботи Марія Івахненко радить почитати нові книги пенсіонерці Марфі Іванівні Москалець.

Фото Миколи КАПУСТЕНКА.

Слідами наших виступів

НЕ ЖДІТЬ РЯТУНКУ НІ ВІД КОГО!

Під таким заголовком у «Голосі України» була надрукована кореспонденція, в якій піддано гострій критиці Міністерство торгівлі України і особисто міністра О. Слєпичева за те, що при розподілі фондів на продаж легкових автомобілів було знехтувано запити інвалідів та ветеранів війни і праці. Заступник міністра торгівлі А. Маковей повідомив редакцію:

«Міністерство розглянуло цю критичну публікацію. Становище, яке склалося з розподілом фондів на продаж «легковушок», зумовлено рядом обставин. Зокрема, через те, що автомобільні підприємства не додали до фондів 1989—1990 років значну кількість машин, не отоварено близько 31 тисячу громадян, які мали їх одержати. У першому півріччі нинішнього року союзне Міністерство торгівлі виділило Україні фонди, які становили лише 86 відсотків торішнього рівня. До того ж 37 тисяч машин виділялося централізовано для продажу цільовим призначенням, удвічі збільшено продаж за чеками БАМу. Для стимулювання заготівель сільгосппродукції трудівникам села виділено 40 тисяч автомобілів».

Одне слово, послухати А. Маковея, то й виходить те, про що писала газета: десь там із центру хтось розписав, скільки віддати машин за спеціальним призначенням, скільки продати тим, хто має чеки БАМу, і тільки про тих, хто захищав Батьківщину, проливав за неї кров, повернувся з війни калікою, забули. Правда, тепер, за повідомленням А. Маковея, становище дещо виправляється: у розпорядження Мінсоцзабезу республіки для продажу інвалідам виділено 3961 автомобіль.

У «ВЕРЕСА» — НОВИЙ ГОСПОДАР,

або ЯК ЗАРОБИТИ МІЛЬЙОН

Наша вітальня

Валерій Коротков. 39 років. Народився в Харкові. Одружений. Виховує сина. Хоббі: риболовля, збирання грибів. Офіційний мільйонер.

Їхав до Рівного з однією метою: розібратися у чому ж суть конфлікту, що виник у футбольній команді «Верес». Однак журналістське життя тим і прекрасне, що воно непередбачливе. І випало мені взяти інтерв'ю у... мільйонера. Так, у нашого українського, рідного. Не бачите зв'язку між мільйонами і футболом!

«Це ж елементарно, Ватсоне!». Валерій Олександрович Коротков... придбав команду «Верес» (Рівне).

— Не втримаюся від спокуси запитати вас: то як же можна заробити мільйон!

— Для цього, як кажуть на Західній Україні, потрібен час і натхнення, а ще й трішки комерційного хисту. Коли ж серйозно, то приїхав я до Рівного чотири роки тому, маючи валізу... з книжками, дружину та 200 карбованців у кишені. Не повірите, але в місті у мене не було жодного знайомого, не мав ні квартири, ні роботи. Але була повна голова ідей. Пішов до міськвиконкому й пояснив ситуацію. Наштовхнули мене там на ідею виготовляти поліетилен. Позичив 25 тисяч карбованців, закупив верстати, знайшов сировину. Вже через місяць покрив попередні витрати. Згодом відкрив цех безалкогольних напоїв, організував мале підприємство...

— Яке на сьогоднішній день переросло в досить солідну виробничо-торговельну фірму «Еліксир»!

— Так, зараз ми працюємо в п'яти напрямах. Закупили на чотири мільйони карбованців американського обладнання для стоматологічної поліклініки, незабаром хочемо придбати японське устаткування, яке надасть змогу робити повний діагноз стану здоров'я людини. Взяли під опіку студентське та шкільне харчування в Рівному. Плануємо значно знизити ціни, розширити асортимент. Саме тепер проводимо документальну ревізію. Весь персонал їдалень переводимо на контрактову основу, підвищивши заробітну плату всім без винятку працівникам у два рази. Чого гріха таїти, у нашому громадському харчуванні процвітають крадіжки, а обкрадаємо ж власних дітей. Саме з того, щоб наші діти були нагодовані й здорові, слід починати всі перетворення в державі.

— А як же виникла ідея з придбанням футбольної команди!

— Я, до речі, завжди був прихильником спорту, віддавав перевагу заняттям важкою атлетикою і боксом. Так от, під час однієї зустрічі у міськвиконкомі йшлося про долю «Вереса», від якого відмовилися всі. Клуб був не в змозі навіть вчасно виплачувати футболістам зарплату. Отож, звернулися за допомогою до мене.

Наступного ж дня перерахував для команди 300 тисяч карбованців. А ще через певний час... купив цю команду, став її власником. Перше, що зробив, звільнив з роботи старшого тренера Романа Покору, який не міг, або не хотів мислити і працювати по-новому, йти в ногу з часом. Порадившись з людьми авторитетними, на його місце запросив відомого по успішній роботі в донецькому «Шахтарі» заслуженого тренера України Віктора Носова. Він останнім часом очолює ставропольське «Динамо».

Прагну працювати з мислячими людьми. Відверто скажу, створивши гравцям цілком пристойні матеріальні умови, поставив перед командою високу, але головне реальну мету. Разом з тренером ми розробили систему санкцій та заохочень для футболістів. Зайвий кілограм ваги, запізнення на тренування, порушення спортивного режиму — все це карається карбованцем. Без підвищення загального рівня культури справа не зрушиться з місця. Якщо виникне потреба посилити склад кількома відомими гравцями, гадаю, проблем у нас не виникне. Головне тепер змінити психологію гравців, дати відчути їм, що вони професіонали. Нас не повинні шокувати такі поняття, як меценатство, приватна команда. Рано чи пізно все одно прийдемо до цього.

— Що ж чекати найближчим часом болільникам!

— Уже існує попередня домовленість з югославською будівельною фірмою про реконструкцію стадіону «Авангард». Що ж плануємо? Споруда буде повністю критою, а на літо дах відкриватиметься. Зелений газон матиме підігрів, передбачається також ремонт усіх внутрішніх приміщень, встановлення найсучаснішого табло. За попередніми підрахунками це обійдеться мені в 45—50 мільйонів карбованців. І, як обіцяють югослави, роботи триватимуть 6—8 місяців. Передбачається бартерна угода. Розраховуватимемося поліетиленовою плівкою і лісом. На заході квадратний метр плівки коштує долар. Про те, що ці витрати окупляться, кмітлива людина зрозуміє одразу.

А найближчим часом хочу організувати на стадіоні харчування, причому на найвищому рівні. Плануємо випуск пива у поліетиленових місткостях. Уже придбали невеличку друкарню. Отож, незабаром вирішимо питання з футбольною атрибутикою. Щодо матчів, то вони мають стати складовою частиною шоу-програм, які ми організовуємо вже зараз під час чемпіонату. Гадаю, що глядач залюбки піде на наш стадіон.

— Чим керуєтесь у роботі!

— Раніше навіть існувало таке поняття, як феномен російського купця. З нашими діловими людьми заключалися усні угоди. Їм вірили, бо на той час не дотримувалися слова частіше західні купці. Тепер, на жаль, усе навпаки. Тому доводиться піднімати престиж уже української ділової людини. Для мене найголовніше чесність, порядність і правдивість у будь-якій справі. Та не хочу, щоб складалося враження, ніби я добрий «дядечко», який усім допомагає. Ні, вкладаючи кошти в кожну справу, дивлюся на кілька кроків вперед. Я, певною мірою, — капіталіст і не цураюся цього. Бути чистим перед власною совістю — ось головний критерій моєї діяльності.

— Рекет — це міф, чи реальність!

— Шкода, але поки що останнє. Доводиться відволікатися від основної роботи, вирішувати питання з цими ділками. Це потворне явище ми викорчуємо лише тоді, коли на нашій рідній Україні бездоганно діятимуть закони.

Мистецтво заробляти мільйон опановував

Юрій САЙ.

Рівне — Київ.

Футбол

«НАФТОВИК» ПРИГАЛЬМОВУЄ...

Після попереднього туру чемпіонату України в другій лізі турнірну таблицю очолювали іванофранківці, нікопольці та охтирці. Сороковий тур вніс певні корективи, і лідерів залишилося двоє. Утім, про все по черзі.

Знову команди, які посідають чільні місця, виступали в гостях. І черговий сюрприз піднесла севастопольська «Чайка», яка перед цим упевнено переграла нікопольський «Колос» — 3:0. Цього ж разу кримчани не дали ніяких шансів херсонському «Кристалу».

Основні події цієї в цілому цікавої зустрічі розгорнулися в другому таймі. Герасимчук (60-та хвилина) та Гаврилюк (88-ма) провели у ворота дніпрян два «сухих» м'ячі. Рахунок міг би бути ще вагомішим. Але севастополець Оверко пожалів херсонців, не реалізувавши на 84-й хвилині одинадцятиметровий — 2:0.

А от «Прикарпаття» цілком вільно почувалося на полі стадіону в Кіровограді. [illegible] лася перша результативна атака (Романчук, 28-ма хвилина). Щоправда, на останній хвилині першого тайму Богданову вдалося встановити рівновагу. Однак після перерви перевага галичан була знову незаперечною. Влучення Русанівського (68-ма) та Савки (85-та) дозволили лідерові записати до активу переконливу перемогу — 3:1.

З особливим інтересом очікувався матч у Києві. Зрозуміло, що місцеві армійці зірок з неба не хапають, але здатні, коли мають солідний подразник, зібратися й показати досить привабливий футбол.

Повели в рахунку кияни. Уляницький на 34-й хвилині реалізував пенальті. Лише в другому таймі гості спромоглися відігратися (Матчейченко, 50-та). Але Недуда знову виводить СКА вперед. Сталося це на 62-й хвилині. І лише через десять хвилин знаний майстер Шуршин врятував «Нафтовик» від поразки — 2:2.

Продовжує чудову безпрограшну серію рівненський «Верес». Цьому колективу, здається, байдуже, де грати, вдома чи на чужині. Виступаючи в Харкові проти «Маяка», рівненчани все ж пропустили один гол. Забив його Назаренко (54-та). Але «Верес» зробив два результативних удари. І щоразу відзначався Резник (24-та і 63-тя).

Результати решти матчів: «Кривбас» — «Шахтар» — 3:2, «Маяк» (Очаків) — «Сталь» — 1:0, «Океан» — «Колос» — 2:3, «Дніпро» — «Приладист» — 0:0, «Динамо» — «Вагонобудівник» — 2:1, «Хімік» — «Темп» — 1:1, «Автомобіліст» — «Поділля» — 1:0, «Десна» — «Полісся» — 1:0.

Після 40 турів чемпіонату попереду «Прикарпаття» і «Колос» — по 53 очка, у «Нафтовика» — 52, на очко менше мають «Верес» та «Приладист».

Наступний тур гратиметься 30 вересня.

Віктор ГЕНЧУК.

З ПОТОКУ ПОВІДОМЛЕНЬ

Футбол. Відбірковий матч олімпійського турніру. Москва. СРСР — Угорщина — 2:0 (0:0). М'ячі у переможців забили: Щербаков і Радченко. Незважаючи на цей успіх, шанси радянської команди залишаються проблематичними.

	І	В	Н	П	М	О
СРСР	5	2	2	1	5—3	6
Італія	4	3	0	1	3—6	6
Норвегія	4	2	1	1	11—4	5
Угорщина	5	0	1	4	1—7	1

Хокей. Відкритий чемпіонат країни. «Спартак» — «Торпедо» (Ярославль) — 8:2, «Автомобіліст» (Єкатеринбург) — «Крила Рад» — 2:5, «Трактор» — «Ітіль» — 6:2, «Авангард» (Омськ) — «Торпедо» (Нижній Новгород) — 5:2.

ГОЛОС України

Газета Верховної Ради України

Головний редактор
Сергій ПРАВДЕНКО

Редколегія:
Анатолій ГОРЛОВ
перший заступник головного редактора
Олександр БІЛИК
заступник головного редактора
Олександр ЄМЕЛЬЯНОВ
член-кореспондент АН України
Володимир КРАСНОДЕМСЬКИЙ
Леонід САМОЙЛЕНКО
заступник головного редактора
Борис СИДОРЕНКО
заступник головного редактора
Анатолій СОЛОНСЬКИЙ
Віталій СУДДЯ
відповідальний секретар

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:
Член редколегії — Володимир Краснодемський.
Чергові редактори — Віктор Косарчук, Дмитро Десятников.
Автори макета — Анатолій Мироничев, Леонід Підлужний.
Випусковий — Олексій Бондаренко.
Оформлення — Володимир Кисельов.
Коректори: Валентина Лукаш, Ірина Бабич, Валентина Восколович, Галина Каблак, Ольга Малкіна, Євгенія Оратовська, Олена Чоповська.
Верстальники: Тетяна Балюк, Ольга Яценко, Алла Будникова, Марія Солодюк, Сергій Скаженюк.
Лінотипісти: Наталія Позняк, Валентина Чичирко.

* * *

Комбінат друку видавництва «Радянська Україна» 252047, Київ-74, проспект Перемоги, 50.
Індекс 60955.
Тираж 156.200
Передплатна ціна на рік 19 крб. 80 коп.
Зам. 03151871.